

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne ... 2012

o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi)

Parlament

pamětliv trpkých zkušeností z dob, kdy lidská práva a základní svobody byly na území dnešní České republiky potlačovány,

odhodlán střežit a rozvíjet zděděné kulturní a duchovní bohatství,

veden snahou zmírnit následky některých majetkových a jiných křivd, které byly spáchány komunistickým režimem v období let 1948 až 1989, vypořádat majetkové vztahy mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jako předpoklad plné náboženské svobody a umožnit tak obnovením majetkové základny církví a náboženských společností svobodné a nezávislé postavení církví a náboženských společností, jejichž existenci a působení pokládá za nezbytný prvek demokratické společnosti,

se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

MAJETKOVÉ VYROVNÁNÍ S CÍRKVEMI A NÁBOŽENSKÝMI SPOLEČNOSTMI

Hlava I

Základní ustanovení

§ 1

Předmět úpravy

Tento zákon upravuje zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem¹⁾ církvím a náboženským společnostem, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona státem registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi podle

¹⁾ Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, ve znění zákona č. 220/2011 Sb.

jiného právního předpisu²⁾ (dále jen „registrované církve a náboženské společnosti“), v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen „rozhodné období“) a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi.

§ 2

Vymezení některých pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) původním majetkem registrovaných církví a náboženských společností věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty, včetně spoluvlastnických podílů a součástí a příslušenství věcí, které byly alespoň část rozhodného období ve vlastnictví nebo které příslušely registrovaným církvím a náboženským společnostem, právnickým osobám zřízeným nebo založeným jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, Náboženské matici nebo dalším právnickým osobám zřízeným nebo založeným za účelem podpory činnosti registrovaných církví a náboženských společností k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům, nebo jejich právním předchůdcům,
- b) zemědělskými nemovitostmi
 1. pozemky, které ke dni 24. června 1991 tvořily zemědělský půdní fond nebo do tohoto fondu náležely³⁾,
 2. pozemky, které ke dni 24. června 1991 tvořily lesní půdní fond⁴⁾,
 3. obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby patřící k původní zemědělské usedlosti, včetně zastavěných pozemků,
 4. obytné a hospodářské budovy a stavby sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků.

Hlava II

Vydání některých věcí oprávněným osobám

§ 3

Oprávněné osoby

Oprávněnou osobou je

- a) registrovaná církev a náboženská společnost,
- b) právnická osoba zřízená nebo založená jako součást registrované církve a náboženské společnosti,
- c) právnická osoba zřízená nebo založená za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům,
- d) Náboženská matice,

za podmínky, že v rozhodném období utrpěla tato osoba nebo její právní předchůdce majetkovou krivdu v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

²⁾ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů.

³⁾ § 1 zákona č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění zákona č. 75/1976 Sb.

⁴⁾ § 2 zákona č. 61/1977 Sb., o lesích, ve znění zákona č. 229/1991 Sb.

§ 4

Povinné osoby

Povinnou osobou je

- a) Pozemkový fond České republiky,
- b) Lesy České republiky, s. p.,
- c) stát, za který jedná příslušná organizační složka státu,
- d) státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace,

za podmínky, že tato osoba je oprávněna hospodařit s majetkem státu nebo vykonávat správu majetku státu, který se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

§ 5

Skutečnosti vedoucí k majetkovým křivdám

Skutečnostmi, v jejichž důsledku došlo v rozhodném období k majetkovým křivdám, jsou

- a) odnětí věci bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy, nebo podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě),
- b) odnětí věci podle zákona č. 185/1948 Sb., o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů a o organizaci státní ústavní léčebné péče, zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, zákona č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon), zákona č. 125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku, a zákona č. 124/1948 Sb., o znárodnění některých hostinských a výčepnických podniků a ubytovacích zařízení,
- c) úkony učiněné Náboženskou maticí, jimiž nakládala s majetkem, který nevlastnila, zejména při postupu podle vyhlášky č. 351/1950 Ú. I. I., o převzetí správy některých majetkových podstat náboženským fondem,
- d) dražební řízení provedené zkrácenou formou na úhradu pohledávky státu,
- e) darovací smlouva, pokud k darování došlo v tísní,
- f) kupní smlouva, pokud k uzavření kupní smlouvy došlo v tísní nebo za nápadně nevýhodných podmínek,
- g) odmítnutí dědictví v dědickém řízení, pokud k odmítnutí dědictví došlo v tísní,
- h) vyvlastnění za náhradu, pokud věc existuje a neslouží účelu, pro který byla vyvlastněna,
- i) znárodnění anebo vyvlastnění vykonané v rozporu s tehdy platnými právními předpisy nebo bez vyplacení spravedlivé náhrady,
- j) politická nebo náboženská perzekuce anebo postup porušující obecně uznávané principy demokratického právního státu nebo lidská práva a svobody, včetně odepření nebo neposkytnutí ochrany vlastnického práva nebo odmítnutí ukončení procesu rozhodování o majetkových nárocích před soudem nebo jiným orgánem veřejné moci, nebo
- k) převzetí nebo ponechání si věci bez právního důvodu.

§ 6

Vydávání věcí Pozemkovým fondem České republiky a Lesy České republiky, s. p.

Povinná osoba podle § 4 písm. a) a b) vydá oprávněné osobě nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

§ 7

Vydávání věcí ostatními povinnými osobami

(1) Povinná osoba podle § 4 písm. c) a d) vydá oprávněné osobě nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, pokud

- a) funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona, nebo
- b) oprávněné osobě nebo jejímu právnímu předchůdci v rozhodném období sloužila k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních.

(2) Povinná osoba podle § 4 písm. c) a d) vydá oprávněné osobě movitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, pokud funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona.

§ 8

(1) Věc nelze vydat v případě, že se jedná o

- a) zastavěný pozemek; za zastavěný pozemek se považuje část pozemku, která byla poté, kdy se stala předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, zastavěna stavbou nebo částí stavby schopnou samostatného užívání (dále jen „stavba“), byla-li stavba zřízena v souladu se stavebním zákonem⁵⁾ a je užívána, a dále část pozemku s takovou stavbou bezprostředně související a nezbytně nutná k užívání stavby,
- b) nemovitou věc, která tvoří území vojenského újezdu⁶⁾, a o stavbu, která se na tomto území nachází,

⁵⁾ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 84/1958 Sb., o územním plánování, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 87/1958 Sb., o stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 280/1949 Sb., o územním plánování a výstavbě obcí, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁾ § 30 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky.

- c) církevní matriky, které přešly do majetku státu podle § 27 zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách,
- d) nemovitou věc užívanou k plnění úkolů bezpečnostního sboru⁷⁾ nebo k přípravě na plnění těchto úkolů,
- e) pozemek vyňatý ze zemědělského půdního fondu, na kterém bylo zřízeno v souladu se stavebním zákonem sportovní hřiště, které je užíváno,
- f) část pozemku nebo stavby, která je potřebná pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury, vymezenou ve schválené územně plánovací dokumentaci, pro kterou lze práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit; to neplatí, postačilo-li pro veřejně prospěšnou stavbu zřízení věcného břemene,
- g) nemovitou věc tvořící území národního parku nebo národní přírodní rezervace a stavbu, která se na tomto území nachází, nebo
- h) věc konfiskovanou na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

(2) Pokud nemovitou věc, která se vydává podle tohoto zákona, stát nezbytně potřebuje k plnění svých povinností vyplývajících z právních předpisů a k plnění těchto povinností nelze využít jiné nemovité věci, je oprávněná osoba povinna umožnit povinné osobě užívání této věci za v místě a čase obvyklé nájemné po dobu 10 let ode dne, kdy nabude vlastnictví věci.

§ 9

Postup při vydání zemědělské nemovitosti

(1) Oprávněná osoba písemně vyzve povinnou osobu k vydání zemědělské nemovitosti do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jinak její nárok zanikne. Ve výzvě oprávněná osoba označí zemědělskou nemovitost a uvede právní důvod nároku na její vydání podle tohoto zákona; k určení zemědělské nemovitosti stačí, je-li označena podle stavu v době, kdy se stala předmětem majetkové křivdy. Dále oprávněná osoba

- a) připojí listinu nebo uvede důvody, z nichž vyplývá, že je splněna některá ze skutečností podle § 5; tato skutečnost se má za prokázanou, není-li prokázán opak,
- b) připojí listinu nebo jinak doloží skutečnost osvědčující některou z podmínek podle § 7 odst. 1 písm. a) nebo b), je-li povinnou osobou osoba uvedená v § 4 písm. c) nebo d),
- c) připojí listinu prokazující právní nástupnictví nebo právní nástupnictví jinak osvědčí, uplatňuje-li nárok na vydání zemědělské nemovitosti, která se stala předmětem majetkové křivdy v době, kdy ji vlastnil právní předchůdce oprávněné osoby.

Výzvu, která byla doručena povinné osobě, lze doplňovat o další důvody, skutečnosti a listiny osvědčující uplatněný nárok; uplatněný nárok nelze takovým doplňováním rozšiřovat. Povinná osoba do 7 dnů ode dne, kdy obdrží výzvu, doručí její kopii příslušnému pozemkovému úřadu; stejně povinná osoba postupuje, obdrží-li doplnění výzvy o další důvody, skutečnosti a listiny osvědčující uplatněný nárok.

(2) Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou písemnou dohodu o vydání zemědělské nemovitosti do 3 měsíců ode dne doručení výzvy, pokud tento zákon nestanoví jinak (§ 11). V dohodě budou nemovitosti uvedeny údaje podle katastrálního zákona. Bude-li předmětem

⁷⁾ § 1 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

vydání pouze část pozemku evidovaného v katastru nemovitostí v podobě parcely, musí být neoddělitelnou součástí dohody geometrický plán.

(3) Dohoda mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou o vydání zemědělské nemovitosti podléhá schválení pozemkovým úřadem⁸⁾ ve správním řízení, jehož účastníky jsou oprávněná osoba a povinná osoba.

(4) Zjistí-li pozemkový úřad, že uzavřená dohoda se netýká zemědělské nemovitosti, žádost o její schválení zamítne. V takovém případě se postupuje podle § 10 odst. 3.

(5) Není-li dohoda o vydání zemědělské nemovitosti uzavřena v souladu se zákonem, pozemkový úřad ji neschválí. Marným uplynutím lhůty k podání žaloby v této věci, nebo dnem právní moci rozhodnutí soudu, kterým soud žalobě nevyhoví, je zahájeno řízení o vydání zemědělské nemovitosti, které vede pozemkový úřad a jehož účastníky jsou oprávněná osoba a povinná osoba. O podání žaloby podle věty druhé a o rozhodnutí soudu o takové žalobě vyrozumí oprávněná osoba neprodleně pozemkový úřad.

(6) Nedojde-li mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou k uzavření dohody o vydání zemědělské nemovitosti, rozhodne na základě návrhu oprávněné osoby o vydání zemědělské nemovitosti pozemkový úřad; návrh lze podat do 6 měsíců po uplynutí lhůty podle odstavce 2. Účastníky řízení jsou oprávněná osoba a povinná osoba. Zjistí-li pozemkový úřad, že se nejedná o zemědělskou nemovitost, návrh oprávněné osoby na vydání nemovité věci zamítne; v takovém případě se postupuje podle § 10 odst. 4.

(7) Rozhodnutí podle odstavce 5 nebo 6 vydá pozemkový úřad ve lhůtě 6 měsíců; jde-li o zvlášť složitý případ, pozemkový úřad vydá rozhodnutí ve lhůtě 12 měsíců.

(8) Proti rozhodnutí pozemkového úřadu podle odstavců 4 až 6 se nelze odvolat.

(9) Dohodu podle odstavce 3 spolu s rozhodnutím pozemkového úřadu o jejím schválení nebo rozhodnutí o vydání zemědělské nemovitosti podle odstavce 5 nebo 6 předloží pozemkový úřad do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí příslušnému katastrálnímu úřadu k záznamu vlastnického práva nebo jiných práv do katastru nemovitostí⁹⁾.

(10) Rozhodl-li pozemkový úřad podle tohoto zákona, může být tato věc projednána v řízení podle části páté občanského soudního řádu. K řízení je v prvním stupni příslušný krajský soud.

§ 10

Postup při vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti

(1) Oprávněná osoba písemně vyzve povinnou osobu k vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jinak její nárok zanikne. Ve výzvě oprávněná osoba označí věc a uvede právní důvod nároku na její vydání podle tohoto zákona; k určení věci postačí, je-li označena podle stavu v době, kdy se stala předmětem majetkové křivdy. Dále oprávněná osoba

a) připojí listinu nebo uvede důvody, z nichž vyplývá, že je splněna některá ze skutečností podle § 5; tato skutečnost se má za prokázanou, není-li prokázán opak,

⁸⁾ § 20 odst. 1 písm. a) zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 186/2006 Sb.

⁹⁾ Zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů.

- b) připojí listinu nebo jinak doloží skutečnost osvědčující některou z podmínek podle § 7, je-li povinnou osobou osoba uvedená v § 4 odst. c) nebo d),
- c) připojí listinu prokazující právní nástupnictví nebo právní nástupnictví jinak osvědčí, uplatňuje-li nárok na vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti, která se stala předmětem majetkové křivdy v době, kdy ji vlastnil právní předchůdce oprávněné osoby.

Výzvu, která byla doručena povinné osobě, lze doplňovat o další důvody, skutečnosti a listiny osvědčující uplatněný nárok; uplatněný nárok nelze takovým doplňováním rozšiřovat.

(2) Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou písemnou dohodu o vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti do 3 měsíců ode dne doručení výzvy, pokud tento zákon nestanoví jinak (§ 11). V dohodě budou nemovitosti uvedeny údaje podle katastrálního zákona. Bude-li předmětem vydání pouze část pozemku evidovaného v katastru nemovitostí v podobě parcely, musí být neoddělitelnou součástí dohody geometrický plán.

(3) Vlastnické právo k jiné nemovité věci než zemědělské nemovitosti evidované v katastru nemovitostí nabývá oprávněná osoba na základě dohody o vydání věci vkladem do katastru nemovitostí⁹⁾.

(4) Nedojde-li k uzavření dohody o vydání věci podle odstavce 2 nebo podle § 11, může se oprávněná osoba obrátit ve lhůtě 3 let na soud s návrhem, aby nahradil chybějící projev vůle povinné osoby, jinak její nárok zanikne. Lhůta pro podání návrhu podle věty první počíná běžet marným uplynutím lhůty 3 měsíců stanovené v odstavci 2 nebo v § 11.

§ 11

Společná ustanovení o vydávání věci

(1) Pokud oprávněná osoba vyzve podle § 9 nebo 10 k vydání věci osobu uvedenou v § 4, která není oprávněna hospodařit s majetkem státu, který je předmětem výzvy, nebo není oprávněna vykonávat správu tohoto majetku (dále jen „nepříslušná osoba“), a nepříslušné osobě je z dokladů, které má k dispozici, nebo z katastru nemovitostí povinná osoba známa, postoupí nepříslušná osoba výzvu povinné osobě do 15 pracovních dnů ode dne, kdy jí byla oprávněnou osobou doručena.

(2) Není-li nepříslušné osobě na základě údajů podle odstavce 1 povinná osoba známa, požádá do 15 pracovních dnů ode dne doručení výzvy příslušný katastrální úřad o zjištění údajů o právních vztazích k zemědělské nemovitosti nebo k jiné věci než zemědělské nemovitosti. Katastrální úřad do 3 měsíců ode dne, kdy mu byla žádost nepříslušné osoby doručena, zjistí požadované údaje a podle potřeby vyhotoví identifikaci parcel nebo dokument, z něhož bude zřejmé, do které ze stávajících parcel příslušná nemovitost nebo její část zasahuje (dále jen „doklady“), a tyto doklady zašle nepříslušné osobě.

(3) Na základě dokladů, které nepříslušná osoba obdrží podle odstavce 2,

- a) postoupí výzvu spolu s doklady do 15 pracovních dnů ode dne, kdy jí byly doklady doručeny, povinné osobě, anebo
- b) postoupí výzvu spolu s doklady do 15 pracovních dnů ode dne, kdy jí byly doklady doručeny,
 1. Pozemkovému fondu České republiky, pokud z dokladů vyplývá, že vlastníkem zemědělské nemovitosti je stát, ale povinnou osobu nelze zjistit, nebo povinná osoba zanikla, nebo

2. Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových¹⁰⁾, pokud z dokladů vyplývá, že vlastníkem jiné věci než zemědělské nemovitosti je stát, ale povinnou osobu nelze zjistit, nebo povinná osoba zanikla.

(4) V případě podle odstavce 3 písm. b) bodu 1 se Pozemkový fond České republiky považuje za povinnou osobu a za podmínek stanovených tímto zákonem uzavře s oprávněnou osobou dohodu o vydání věci. V případě podle odstavce 3 písm. b) bodu 2 se Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových do 1 měsíce ode dne, kdy mu byla výzva spolu s doklady doručena, jiné než zemědělské nemovitosti ujme podle jiného právního předpisu¹¹⁾ a za podmínek stanovených tímto zákonem uzavře s oprávněnou osobou dohodu o vydání věci.

(5) Pro běh lhůt platí, že v případě podle

- a) odstavce 1 byl nárok na vydání zemědělské nemovitosti nebo jiné věci než zemědělské nemovitosti v rozsahu nárokovaném ve výzvě uplatněn ve stanovené lhůtě,
- b) odstavce 3 písm. a) počne lhůta pro uzavření dohody podle § 9 odst. 2 nebo podle § 10 odst. 2 běžet dnem doručení výzvy spolu s doklady povinné osobě,
- c) odstavce 3 písm. b) bodu 1 počne lhůta pro uzavření dohody podle § 9 odst. 2 běžet dnem doručení výzvy spolu s doklady Pozemkovému fondu České republiky,
- d) odstavce 3 písm. b) bodu 2 lhůta pro uzavření dohody o vydání věci podle § 10 odst. 2 počne běžet dnem následujícím po dni, v němž se Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových jiné věci než zemědělské nemovitosti ujal podle jiného právního předpisu.

(6) Ten, kdo úkony uvedené v odstavcích 1 až 5 činí, o nich písemně a ve lhůtách, které jsou pro tyto úkony stanoveny, vyrozumí oprávněnou osobu. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových vyrozumí oprávněnou osobu písemně rovněž o počátku běhu lhůty podle § 10 odst. 2, a to do 15 pracovních dnů ode dne, kdy se jiné věci než zemědělské nemovitosti ujal.

(7) Je-li podle údajů získaných z katastru nemovitostí vlastníkem nemovité věci jiná osoba než stát, nebo podle těchto údajů nelze vlastníka věci zjistit, vyrozumí o tom nepříslušná osoba bez zbytečného odkladu písemně oprávněnou osobu a zároveň jí výzvu vrátí. Oprávněná osoba může v tomto případě uplatnit nárok na vydání nemovité věci u soudu, a to ve lhůtě 3 let ode dne, kdy jí bylo doručeno písemné vyrozumění od nepříslušné osoby podle věty první, jinak její nárok zanikne. Není-li jako vlastník zemědělské nemovitosti v katastru nemovitostí zapsána žádná osoba, je žalovaným Pozemkový fond České republiky; není-li jako vlastník jiné věci než zemědělské nemovitosti zapsána žádná osoba, je žalovaným stát, za který před soudem vystupuje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

(8) Je-li předmětem výzvy věc movitá a nepříslušné osobě není známa povinná osoba, ani jí není známo, kde se věc nachází, vyrozumí o tom do 15 pracovních dnů ode dne doručení výzvy písemně oprávněnou osobu a zároveň jí výzvu vrátí. Odstavec 7 věta druhá a část věty třetí za středníkem se použijí obdobně.

(9) S nemovitou věcí vydávanou podle tohoto zákona se vydají rovněž movité věci z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, které jsou ve vlastnictví státu a s nemovitou věcí funkčně souvisely anebo souvisejí.

¹⁰⁾ § 11 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění zákona č. 202/2002 Sb.

¹¹⁾ Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

§ 12

Vypořádání práv a povinností váznoucích na věci

(1) Nedohodne-li se oprávněná osoba s povinnou osobou písemně jinak, věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení výzvy k jejímu vydání povinné osobě, s jejími součástmi a s příslušenstvím, které náležely do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, nebo které zastoupily jejich funkci, anebo jsou nezbytné k řádnému užívání nemovité věci v souladu s jejím účelem. Povinná osoba nemá vůči oprávněné osobě jiná práva související s vydávanou věcí, než která stanoví tento nebo jiný zákon. Oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemá vůči povinné osobě jiná práva související s vydávanou věcí, než která stanoví tento zákon.

(2) Vázne-li na vydávané věci zástavní právo, okamžikem jejího vydání toto právo zaniká. Povinná osoba závazek zajištěný zástavním právem vypořádá nebo jej jinak zajistí k okamžiku vydání věci.

(3) Uzavřela-li povinná osoba přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona smlouvu o užívání věci nebo smlouvu o právu odpovídajícímu věcnému břemeni za nápadně nevýhodných podmínek, může oprávněná osoba takový právní vztah vypovědět ve lhůtě 1 roku ode dne vydání věci, a to v 6 měsíční výpovědní lhůtě, nebude-li mezi oprávněnou osobou a uživatelem nebo mezi oprávněnou osobou a osobou oprávněnou z věcného břemene písemně dohodnuto jinak.

§ 13

Omezení převodu věcí, které byly předmětem majetkové křivdy

(1) Věci tvořící původní majetek registrovaných církví a náboženských společností, které jsou ve vlastnictví státu, nelze po dobu 24 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto ustanovení převést do vlastnictví jiné osoby, přenechat jiné osobě k užívání, ani zatížit právem jiné osoby. Po uplynutí lhůty podle věty první nelze z vlastnictví státu převést do vlastnictví jiné osoby, přenechat jiné osobě k užívání, ani zatížit právem jiné osoby, věci tvořící původní majetek registrovaných církví a náboženských společností, na jejichž vydání byl uplatněn nárok podle tohoto zákona, avšak k vydání věci nedošlo, a to po dobu, kdy probíhá řízení před pozemkovým úřadem podle tohoto zákona, nebo až do dne, kdy

- a) marně uplyne lhůta pro podání žaloby podle části páté občanského soudního řádu nebo pro uplatnění nároku na vydání věci u soudu,
- b) uplyne lhůta 2 měsíců po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o žalobě podle části páté občanského soudního řádu, byla-li žaloba podána a nebylo-li podáno dovolání; bylo-li podáno dovolání, lhůta se prodlužuje do rozhodnutí dovolacího soudu, kterým se podanému dovolání nevyhoví, nebo
- c) uplyne lhůta 2 měsíců po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o nároku, byl-li nárok u soudu uplatněn a nebylo-li podáno dovolání; bylo-li podáno dovolání, lhůta se prodlužuje do rozhodnutí dovolacího soudu, kterým se podanému dovolání nevyhoví.

(2) Právní úkony učiněné v rozporu s odstavcem 1 jsou neplatné.

(3) Ode dne doručení výzvy k vydání movité věci do vydání movité věci nesmí povinná osoba movitou věc přemístit na jiné místo, než kde se nachází ke dni doručení výzvy, s výjimkou umístění ve svých prostorách nebo u vhodného schovatele na základě písemné smlouvy. Nevydá-li povinná osoba movitou věc na základě výzvy, omezení přemístit tuto věc podle věty první trvá do dne, kdy

- a) marně uplyne lhůta pro uplatnění nároku u soudu, nebo
- b) uplyne lhůta 2 měsíců po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o nároku, byl-li nárok u soudu uplatněn a nebylo-li podáno dovolání; bylo-li podáno dovolání, lhůta se prodlužuje do rozhodnutí dovolacího soudu, kterým se podanému dovolání nevyhoví.

Oprávněná osoba má nárok na náhradu škody, kterou jí povinná osoba způsobí porušením této povinnosti.

§ 14

Nové uspořádání pozemků a úhrada nákladů s tím spojených

(1) K dělení nebo scelení pozemku za účelem jeho vydání není třeba vydání rozhodnutí ani jiného opatření jiného orgánu veřejné správy než katastrálního úřadu.

(2) Nezbytné náklady spojené s oceněním věcí, identifikací věcí, identifikací parcel, vyhotovením dokladů podle § 11 odst. 2, vytyčením a zaměřením pozemků a vypracováním geometrického plánu hradí stát, a to v případě zemědělských nemovitostí prostřednictvím pozemkových úřadů a v ostatních případech prostřednictvím povinných osob.

Hlava III

Finanční vypořádání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi

§ 15

Finanční náhrada

(1) Registrovaná církev a náboženská společnost uvedená v odstavci 2 (dále jen „dotčená církev a náboženská společnost“), která neodmítne uzavřít se státem smlouvu o vypořádání podle § 16, obdrží paušální finanční náhradu (dále jen „finanční náhrada“).

(2) Výše finanční náhrady pro jednotlivou dotčenou církev a náboženskou společnost činí:

a) Apoštolská církev	1 056 336 374 Kč,
b) Bratrská jednota baptistů	227 862 069 Kč,
c) Církev adventistů sedmého dne	520 827 586 Kč,
d) Církev bratrská	761 051 303 Kč,
e) Církev československá husitská	3 085 312 000 Kč,
f) Církev řeckokatolická	298 933 257 Kč,
g) Církev římskokatolická	47 200 000 000 Kč,
h) Českobratrská církev evangelická	2 266 593 186 Kč,
i) Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	118 506 407 Kč,
j) Evangelická církev metodistická	367 634 208 Kč,
k) Federace židovských obcí v České republice	272 064 153 Kč,
l) Jednota bratrská	601 707 065 Kč,
m) Luterská evangelická církev a. v. v České republice	113 828 334 Kč,
n) Náboženská společnost českých unitářů	35 999 847 Kč,
o) Pravoslavná církev v českých zemích	1 146 511 242 Kč,
p) Slezská církev evangelická augsburského vyznání	654 093 059 Kč,
r) Starokatolická církev v České republice	272 739 910 Kč.

(3) Finanční náhrada se vyplatí ve třiceti bezprostředně po sobě následujících ročních splátkách. Výše roční splátky se vypočte jako podíl nesplacené částky finanční náhrady a počtu dosud neuhrazených ročních splátek.

(4) Roční splátku finanční náhrady vyplácí Ministerstvo kultury vždy nejpozději do 31. prosince kalendářního roku, za který je určena, a to počínaje rokem 2013.

(5) Po vyplacení první roční splátky se výše nesplacené částky finanční náhrady každoročně zvyšuje o míru roční inflace zveřejněnou Českým statistickým úřadem pro kalendářní rok o dva roky předcházející kalendářnímu roku výplaty konkrétní roční splátky. Novou výši nesplacené částky finanční náhrady oznámí Ministerstvo kultury dotčené církvi a náboženské společnosti.

(6) Finanční náhrada není předmětem daně, poplatku ani jiného obdobného peněžitého plnění.

§ 16

Smlouva o vypořádání

(1) O majetkovém vyrovnání uzavře stát s každou dotčenou církví a náboženskou společností smlouvu o vypořádání. Na smlouvu o vypořádání podle tohoto zákona se použijí ustanovení občanského zákoníku, s výjimkou ustanovení o neplatnosti a odporovatelnosti právních úkonů, ustanovení o změně v osobě dlužníka nebo věřitele, nejde-li o právní nástupnictví, a dále s výjimkou ustanovení o zániku závazku bez uspokojení věřitele, zejména ustanovení o odstoupení od smlouvy, ustanovení o výpovědi a ustanovení o nemožnosti plnění. Ohledně vyplacení finanční náhrady má stát postavení dlužníka a dotčená církev a náboženská společnost postavení věřitele. Proti pohledávce na finanční náhradu nebo splátce finanční náhrady není přípustné započtení, ani výkon rozhodnutí nebo exekuce.

(2) Vedle náležitostí podle odstavce 1 je součástí smlouvy o vypořádání

- a) výslovné ujednání o tom, že uzavřením smlouvy o vypořádání jsou veškeré nároky dotčené církve a náboženské společnosti za původní majetek registrovaných církví a náboženských společností, jenž se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, který se podle tohoto zákona nevydává, vypořádány s tím, že vydávání věcí podle tohoto zákona není tímto ujednáním dotčeno,
- b) výše finanční náhrady,
- c) ujednání o tom, že finanční náhrada bude vyplacena formou třiceti bezprostředně po sobě následujících ročních splátek,
- d) ujednání o tom, že nesplacená částka finanční náhrady bude každoročně zvýšena za podmínek a postupem podle § 15 odst. 5,
- e) ujednání o tom, že závazek vyplatit finanční náhradu nemůže bez dohody smluvních stran zaniknout jinak než splněním,
- f) závazek státu, že bude vyplácet příspěvek na podporu činnosti dotčené církve a náboženské společnosti podle § 17,
- g) ujednání o tom, že účel této smlouvy se řídí tímto zákonem ve znění účinném ke dni uzavření smlouvy.

(3) Za stát uzavírá smlouvu o vypořádání s každou dotčenou církví a náboženskou společností vláda.

(4) Za dotčenou církev a náboženskou společnost uzavírá smlouvu o vypořádání statutární orgán. V případě, že ze základního dokumentu dotčené církve a náboženské

společnosti vyplývá omezení statutárního orgánu dotčené církve a náboženské společnosti k majetkovým dispozicím, je k podpisu smlouvy zapotřebí předchozí zmocnění k tomu oprávněným orgánem dotčené církve a náboženské společnosti.

(5) Návrh smlouvy o vypořádání doručí Ministerstvo kultury každé z dotčených církví a náboženských společností do 2 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

(6) Smlouva o vypořádání mezi státem a dotčenou církví a náboženskou společností se uzavře do 9 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Uzavřenou smlouvu o vypořádání vyhlásí Ministerstvo kultury sdělením ve Sbírce zákonů do 2 měsíců ode dne jejího uzavření.

(7) Nebude-li smlouva o vypořádání uzavřena ve lhůtě podle odstavce 6 z důvodu na straně státu, dotčená církev a náboženská společnost se může obrátit na soud s návrhem, aby nahradil chybějící projev vůle.

§ 17

Příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností

(1) Po dobu 17 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona (dále jen „přechodné období“) stát vyplácí dotčeným církvím a náboženským společnostem příspěvek na podporu jejich činnosti (dále jen „příspěvek“).

(2) V prvních třech letech přechodného období se výše příspěvku rovná částce poskytnuté dotčené církvi a náboženské společnosti na základě zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů, v roce 2011.

(3) Výše příspěvku se od čtvrtého roku přechodného období každoročně snižuje o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období.

(4) Příspěvek se vyplácí na kalendářní rok, a to vždy nejpozději do 31. ledna kalendářního roku, na který je určen.

(5) Příspěvek není předmětem daně, poplatku ani jiného obdobného peněžitého plnění.

Hlava IV

Závěrečná, přechodná a zrušovací ustanovení

§ 18

Závěrečná ustanovení

(1) Oprávněná osoba může podat soudu žalobu o určení vlastnického práva státu z důvodu, že věc z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností byla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona převedena nebo přešla z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nebo v rozporu s ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona; lhůta pro uplatnění výzvy k vydání věci počne běžet dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo určeno vlastnické právo státu.

(2) Pokud do dne nabytí účinnosti tohoto zákona nedošlo na základě aktů orgánů veřejné moci z rozhodného období ke zrušení evidence vlastnického práva v katastru nemovitostí svědčící právnické osobě uvedené v § 3, platí, že tato právnická osoba je ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona vlastníkem nemovité věci evidované v jejím vlastnictví.

(3) Oprávněná osoba domáhající se svého nároku podle tohoto zákona u soudu je osvobozena od soudních poplatků¹²⁾.

(4) Při aplikaci tohoto zákona musí být šetřen jeho účel, kterým je zmírnění majetkových křivd způsobených registrovaným církvím a náboženským společnostem v rozhodném období. Orgány veřejné moci poskytnou oprávněným osobám součinnost zejména tím, že jim bez zbytečného odkladu bezplatně poskytnou výpisy a opisy z evidence a jiné podklady, které mohou přispět k objasnění jejich nároků.

(5) Je-li to třeba k prověření nároku oprávněné osoby, poskytne příslušný katastrální úřad oprávněné osobě, povinné osobě nebo nepříslušné osobě bezplatně příslušné údaje z katastru nemovitostí a v případě potřeby vyhotoví identifikaci parcel nebo jiný dokument, z něhož bude vyplývat, do které z dnešních parcel nemovitá věc, která je předmětem nároku, nebo její část zasahuje.

(6) Jménem oprávněné osoby uvedené v § 3 písm. b) a c), pokud neuplatnila nárok sama, může nárok na vydání věci uplatnit jí přímo nadřízená právnická osoba, popřípadě registrovaná církev a náboženská společnost, která tuto osobu zřídila nebo založila, nebo již byla tato osoba součástí.

(7) Vydání movitých věcí nebrání, jestliže povinná osoba movitou věc neneviduje jako samostatnou věc nebo jako majetek podle zákona o účetnictví, nýbrž ve zvláštních evidencích podle jiných právních předpisů¹³⁾.

(8) Tímto zákonem není dotčeno právo oprávněných osob na soudní a jinou právní ochranu proti komukoli, kdo drží původní majetek registrovaných církví a náboženských společností.

(9) Práva a povinnosti zakladatele Náboženské matice vykonává ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona Církev římskokatolická.

(10) Tento zákon se nevztahuje na Katedrálu sv. Víta, Václava a Vojtěcha nacházející se na pozemku parc. č. 4 o výměře 5005m² a pozemku parc. č. 5 o výměře 502m² v obci Praha, katastrálním území Hradčany, včetně těchto pozemků. Tento zákon se rovněž nevztahuje na budovu č.p. 37 nacházející se na pozemku parc. č. 85 o výměře 776m² a na budovu č.p. 48 nacházející se na pozemku parc. č. 6 o výměře 982 m² v obci Praha, katastrálním území Hradčany, včetně těchto pozemků.

§ 19

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se:

1. Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.
2. Zákon č. 16/1990 Sb., kterým se mění zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

¹²⁾ § 11 odst. 2 písm. j) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 36/1995 Sb. a zákona č. 218/2011 Sb.

§ 11 odst. 2 písm. j) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 36/1995 Sb. a zákona č. 218/2011 Sb.

¹³⁾ Například zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3. Zákon č. 522/1992 Sb., kterým se mění zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění zákona č. 16/1990 Sb.
4. Nařízení vlády č. 36/1971 Sb., kterým se zrušují některá ustanovení vládních nařízení upravujících hospodářské zabezpečení církví a náboženských společností státem.
5. Nařízení vlády č. 566/2006 Sb., o úhradě osobních požitků duchovních církví a náboženských společností.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby

§ 20

V § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, se odstavec 1 včetně poznámky pod čarou č. 1 zrušuje a zároveň se zrušuje označení odstavce 2.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

§ 21

V zákoně č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 42/1992 Sb., zákona č. 93/1992 Sb., zákona č. 39/1993 Sb., zákona č. 183/1993 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 131/1994 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 166/1995 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 29/1996 Sb., zákona č. 30/1996 Sb., zákona č. 139/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 253/2003 Sb., zákona č. 354/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 272/2005 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 531/2005 Sb., zákona č. 131/2006 Sb., zákona č. 178/2006 Sb. a zákona č. 254/2011 Sb., se § 29 zrušuje.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o daních z příjmů

§ 22

V § 18 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 157/1993 Sb., zákona č. 323/1993 Sb., zákona č. 114/1994 Sb., zákona č. 259/1994 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 18/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 111/1998 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 483/2001 Sb., zákona č. 162/2003 Sb., zákona č. 438/2003 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 669/2004 Sb., zákona č. 179/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 545/2005 Sb., zákona č. 261/2007 Sb. a zákona č. 296/2007 Sb., se na konci odstavce 4 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno e), které zní:

„e) z bezúplatného nabytí nemovitosti a movité věci podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a z jejich prvního prodeje.“

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o církvích a náboženských společnostech

§ 23

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 495/2005 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb. a zákona č. 227/2009 Sb., se mění takto:

1. V § 7 odst. 1 se písmeno c) včetně poznámky pod čarou č. 6 zrušuje.

Dosavadní písmena d) až f) se označují jako písmena c) až e).

2. V § 7 odst. 2 a 3, § 11 odst. 3 a 4 a v § 18 odst. 1 písm. f) se slova „a) až e)“ nahrazují slovy „a) až d)“.

3. Část pátá se včetně nadpisu zrušuje.

ČÁST ŠESTÁ

Změna zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona

§ 24

V zákoně č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona, ve znění zákona č. 264/2006 Sb., se část první včetně nadpisu zrušuje.

ČÁST SEDMÁ

Změna zákona o správních poplatcích

§ 25

Příloha zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění zákona č. 217/2005 Sb., zákona č. 228/2005 Sb., zákona č. 357/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 444/2005 Sb., zákona č. 545/2005 Sb., zákona č. 553/2005 Sb., zákona č. 48/2006 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 81/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 130/2006 Sb., zákona č. 136/2006 Sb., zákona č. 138/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 215/2006 Sb., zákona č. 226/2006 Sb., zákona č. 227/2006 Sb., zákona č. 235/2006 Sb., zákona č. 312/2006 Sb., zákona č. 575/2006 Sb., zákona č. 106/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 269/2007 Sb., zákona č. 374/2007 Sb., zákona č. 379/2007 Sb., a zákona č. 38/2008 Sb., zákona č. 130/2008 Sb., zákona č. 140/2008 Sb., zákona č. 182/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 230/2008 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 254/2008 Sb., zákona č. 296/2008 Sb., zákona č. 297/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 309/2008 Sb., zákona č. 312/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 9/2009 Sb., zákona č. 141/2009 Sb., zákona č. 197/2009 Sb., zákona č. 206/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 291/2009 Sb., zákona č. 301/2009 Sb., zákona č. 346/2009 Sb., zákona č. 420/2009 Sb., zákona č. 132/2010 Sb., zákona č. 148/2010 Sb., zákona č. 153/2010 Sb., zákona č. 160/2010 Sb., zákona č. 343/2010 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 30/2011 Sb., zákona č. 105/2011 Sb., zákona č. 133/2011 Sb., zákona č. 134/2011

Sb., zákona č. 152/2011 Sb., zákona č. 188/2011 Sb., zákona č. 245/2011 Sb., zákona č. 249/2011 Sb., zákona č. 255/2011 Sb. a zákona č. 262/2011 Sb., se mění takto:

1. V položce 3 se do ustanovení „Osvobození“ doplňuje bod 4, který zní:

„4. Od poplatku podle písmene a) této položky jsou osvobozeny registrované církve a náboženské společnosti, právnické osoby zřízené nebo založené jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, právnické osoby zřízené nebo založené za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům a Náboženská matice, souvisí-li úkon s prováděním zákona č. ... /2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).“.

2. V položce 4 se do ustanovení „Osvobození“ doplňuje bod 3, který zní:

„3. Od poplatku podle této položky jsou osvobozeny registrované církve a náboženské společnosti a právnické osoby zřízené nebo založené jako součásti registrovaných církví a náboženské společnosti, právnické osoby zřízené nebo založené za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům a Náboženská matice, souvisí-li úkon s prováděním zákona č. ... /2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).“.

3. V položce 16 se vkládá nové ustanovení „Osvobození“, které zní:

„Osvobození

Od poplatku podle této položky jsou osvobozeny registrované církve a náboženské společnosti, právnické osoby zřízené nebo založené jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, právnické osoby zřízené nebo založené za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům a Náboženská matice, souvisí-li úkon s prováděním zákona č. ... /2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).“.

4. V položce 119 v ustanovení „Osvobození“ bod 2 zní:

„2. Od poplatku podle této položky jsou osvobozeny registrované církve a náboženské společnosti, právnické osoby zřízené nebo založené jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, právnické osoby zřízené nebo založené za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům a Náboženská matice, dále občanská sdružení a odborové organizace⁵⁾ a Pozemkový fond České republiky, jde-li o úkony spojené s převodem nemovitého majetku z vlastnictví České republiky, a Lesy České republiky, s. p., souvisí-li úkon s prováděním zákona č. ... /2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).“.

5. V položce 120 v ustanovení „Osvobození“ bod 2 zní:

„2. Od poplatku podle této položky jsou osvobozeny registrované církve a náboženské společnosti, právnické osoby zřízené nebo založené jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, právnické osoby zřízené nebo založené za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům a Náboženská matice, dále občanská sdružení a odborové organizace⁵⁾, jde-li o úkony spojené s převodem nemovitého majetku z vlastnictví České republiky.“.

ČÁST OSMÁ

ÚČINNOST

§ 26

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2013 s výjimkou ustanovení § 13, které nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

Obecná část

A. Závěrečná zpráva z velké RIA

Název

Návrh zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženskými společnostmi v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).

Popis současného stavu

Identifikace problému

Financování jednotlivých církví a náboženských společností je v současné době upraveno zákonem č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Tento zákon byl přijat v rámci perzekuce páchané po 25. únoru 1948 na území tehdejšího Československa vůči církvím a náboženským společnostem.

Církev a náboženské společnosti byly totalitním státem zbaveny materiální a finanční základny jako předpokladu své nezávislosti a v celém rozsahu byly na základě zákona č. 218/1949 Sb. odkázány na příjmy ze státního rozpočtu. Stát prostřednictvím institutu státního souhlasu reguloval počet duchovních a hradil jejich platy. Po roce 1989 se stát přihlásil k ochraně náboženské svobody a v Listině základních práv a svobod zaručil církvím a náboženským společnostem autonomii. Na rozdíl od období před rokem 1989 již stát počet duchovních nereguluje. Princip financování duchovních státem však nadále zůstává v platnosti, neboť církvím a náboženským společnostem dosud nebyl vrácen jejich majetek. Jelikož počet duchovních kontinuálně roste, zvyšují se nároky na státní rozpočet.

Od počátku devadesátých let obecně platí, že systémovým nástrojem řešení majetkových křivd z doby nesvobody je metoda obecných restitučních zákonů. Již od počátku obnovování soukromého vlastnictví a úsilí o nápravu některých křivd z doby před rokem 1990 byla zamýšlena vedle restitucí fyzických osob, politických stran a spolků také systémová náprava majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem. Tento záměr měl od počátku podporu napříč politickým spektrem a odrážel v sobě rovný přístup k různým subjektům, kterým byly majetkové křivdy způsobeny. Na rozdíl od fyzických osob a některých právnických osob (např. tělovýchovné organizace, Český červený kříž) k zamýšlené systémové nápravě majetkových křivd spáchaných na církvích a náboženských společnostech dosud nedošlo.

Zákon č. 229/1991 Sb. a zákon č. 92/1991 Sb. zaručují, že majetek církví a náboženských společností, který přešel na stát po 25. únoru 1948, nelze převádět do vlastnictví jiných osob až do přijetí zákona nového. Blokace církevního majetku a tedy faktická nemožnost s tímto majetkem efektivně nakládat je jedním ze zásadních problémů, jež mají být řešeny majetkovým vyrovnáním mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Jak shrnuje níže zarámovaný text, jedná se o problém, k jehož řešení byla v historii České republiky připravována řada variant, nicméně žádná z nich doposud nebyla přijata.

Vybrané pasáže z historie majetkových vztahů státu a církví a náboženských společností

Vybrané události před rokem 1989

Ihned po únoru 1948 byla provedena radikální pozemková reforma vydáním zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, kterou byla konfiskována prakticky veškerá zemědělská a lesní půda. A to ačkoli v té době nebyla ještě dokončena revize první pozemkové reformy. Po této reformě církvím a náboženským společnostem zůstaly jen kostely, fary, popř. malé farní zahrady.

Oba zákony o pozemkové reformě, jak zákon č. 142/1947 Sb., tak zákon č. 46/1948 Sb., ustanovovaly finanční odškodnění za vyvlastněné pozemky. Církvě a náboženské společnosti však nikdy finanční náhradu vyplývající z obou zákonů nedostaly. Stát tedy přišel k církevnímu majetku bezplatně. Zestátňování majetku církví a náboženských společností pokračovalo i v dalších letech, např. zákonem č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, či zákonem č. 185/1948 Sb., o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů a o organizaci státní ústavní léčebné péče. Majetek církví a náboženských společností byl v řadě případů odejmut rovněž na základě opatření provedených mimo rámec tehdy platných právních předpisů nebo v přímém rozporu s nimi. Tím byly církve a náboženské společnosti úplně zbaveny svého ekonomického zázemí. Jako kompenzace byl přijat zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, podle kterého financuje veškerý chod církví a náboženských společností stát a církve a náboženské společnosti se tak stávají na státu materiálně téměř zcela závislé. V zákoně se stát zavázal hradit osobní požitky duchovních, jejich cestovní, stěhovací a jiné výlohy, sociální dávky a věcné náklady církví a náboženských společností. Stát měl pod kontrolou církevní majetek a uděloval duchovním státní souhlas k výkonu duchovenské služby.

Další útok na fungování církví a náboženských společností se udál ve dnech 13. a 14. dubna 1950, kdy bylo násilně internováno všech 2 200 řeholníků a během července až října bylo internováno i všech 10 000 řeholnic. Stát se tím zmocnil asi 850 klášterních objektů. Protože však tento čin nebyl na rozdíl od zaboru zemědělské a lesní půdy nikdy podložen zákonným předpisem, bylo oficiálně prohlašováno, že tyto objekty i nadále patří církvím a náboženským společnostem. Jako správce mnoha těchto objektů byla ustanovena Náboženská matice, která je obvykle propůjčila různým socialistickým organizacím. (Pelán, 2006)

Události od roku 1989 do roku 1998

Po roce 1989 se k aktivní veřejné činnosti mohly přihlásit i církve a náboženské společnosti. Základem pro jejich další nezávislé hmotné fungování byla očekávána rehabilitace církví a náboženských společností nejen finanční a majetkové, ale také veřejně-politické a morální. Díky zákonu č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací, bylo vráceno řeholníkům 57 objektů, později pro umožnění další existence a rozvoje řádů bylo zákonem č. 338/1991 Sb. vráceno dalších 113 objektů. V letech 1990-91 bylo tedy v prvotním zápalu navraceno 170 zchátralých klášterů, avšak bez dalšího materiálního zázemí. Pokud uzákonit vrácení dalšího (zejm. diecézního) majetku církvím a náboženským společnostem přes podporu všech českých pravicových stran ztroskotala na nesouhlasu levicových stran a slovenské HZDS.

Zákon č. 218/1949 Sb. byl z velké části s očekáváním dočasnosti ponechán. Zákon č. 92/1991 Sb. zaručoval, že majetek, který přešel na stát po 25. únoru 1948, „nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku“. Bohužel zákaz manipulace s církevním majetkem a majetkem náboženských společností byl v praxi v často samotnými orgány českého státu nerespektován a obcházen.

Blokace církevního majetku a majetku náboženských společností – do doby přijetí zákonné úpravy o majetkovém vypořádání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi – je upravena především v zákoně č. 229/1991 Sb. o půdě. V tomto zákoně je formulován také příslib zákonodárce církevní majetek vypořádat. Návrh československého obecného restitučního zákona byl v roce 1992 předložen skupinou poslanců, nebyl však v tehdejší Federální shromáždění kvůli nepřítomnosti několika slovenských poslanců schválen. A – jak ukazuje níže uvedený přehled – k přijetí zákonné úpravy nedošlo ani v následujících 19 letech.

Nástupnické státy České a Slovenské Federativní Republiky po 31. prosinci 1992 k otázce církevních restitucí zaujaly odlišný postoj. Společný jim však zůstal významný podíl státu na financování činnosti církví a náboženských společností, především platů duchovních.

Postoje vlád od roku 1998 do roku 2011

Vláda Miloše Zemana (1998-2002)

Zeman (ČSSD) v červenci 1998 před jmenováním premiérem prohlásil, že jeho menšinová vláda hodlá zastavit církevní restituce s výjimkou arizovaného židovského majetku. ČSSD také nechtěla prosazovat odstavění církví a náboženských společností od státu. Vztahy státu a církví a náboženských společností se zabývala komise ustavená v lednu 1999, které předsedal ministr kultury Pavel Dostál (ČSSD). V dubnu 1999 přišla se dvěma možnostmi řešení. Podle první by se financování církví a náboženských společností vyřešilo na základě

výčtového zákona o navrácení majetku. Při druhé, Dostálem preferované, by vláda nárokováný majetek shromáždila ve fondu, z jehož výnosů by byly církve a náboženské společnosti placeny. V září 2000 se předsednictvo Zemanova kabinetu shodlo na tom, že k vyřešení problému by měl být vytvořen fond, ve kterém by byl umístěn majetek nárokováný církvemi a náboženskými společnostmi. Zástupci České biskupské konference, Federace židovských obcí a Ekumenické rady církví s postupným osamostatněním od státního rozpočtu souhlasili, proti ale byly čtyři církve (pravoslavná, československá husitská, starokatolická a apoštolská církev), jež chtěly zachovat dosavadní model financování státem. Za Zemanova kabinetu vyrovnání přijato nebylo.

Koaliční kabinet ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU (2002-2006)

Majetkovým vyrovnáním mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi se zabývala koaliční církevní komise, která v březnu 2004 dospěla k návrhu, podle kterého by si stát ponechal sporný majetek za zhruba 100 miliard korun a církvím a náboženským společnostem za něj vyplatil náhradu. Otázkou zůstalo, zda by stát vyplatil celou náhradu církvím a náboženským společnostem najednou, nebo by ji splácel formou renty. Podle tehdejšího pražského arcibiskupa Miloslava Vlka by například pro katolíky byla lepší výplata peněz, protože majetek byl ve špatném stavu. Na přelomu let 2004 a 2005 ale vláda opakovaně přerušovala jednání o majetkovém vypořádání s církvemi a náboženskými společnostmi kvůli neshodám mezi koaličními partnery. Ministr kultury Dostál následně navrhl kompromis, dle něhož by část majetku stát vydal podle výčtového zákona a část na základě obecného restitučního zákona. Proti byli lidovci. Zástupci církví a náboženských společností zase navrhli rentu vyplácenou státem po několik desítek let. V únoru 2005 nakonec Dostál představil nový návrh, podle kterého by stát po několik desítek let zajistil financování všech církví a náboženských společností, pokud se do budoucna vzdají majetkových nároků. Definitivní řešení se ale nepodařilo nalézt ani tentokrát.

Vláda Mirka Topolánka (2007-2009)

Nevyřešeným majetkovým vyrovnáním s církvemi a náboženskými společnostmi se vážně začal zabývat až druhý koaliční kabinet Mirka Topolánka (ODS). V květnu 2007 zřídil příslušnou komisi, v jejímž čele stanul ministr kultury Václav Jehlička (KDU-ČSL). V říjnu 2007 oznámil, že stát se s církvemi a náboženskými společnostmi dohodl. V lednu 2008 pak vláda schválila návrh zákona, podle kterého by stát vrátil třetinu majetku a dvě třetiny by tvořila náhrada ve výši 83 miliard korun, která by se vyplácela po dobu 60 let. I s úrokem by částka činila asi 270 miliard korun a po přechodném dvacetiletém období by stát přestal církve a náboženské společnosti financovat. Paragrafované znění ale ztroskotalo na odporu opozice a části poslanců ODS. V březnu 2009 sněmovní komise doporučila sněmovně nepřijmout vládní návrh zákona o vyrovnání a vyzvala vládu, aby s církvemi a náboženskými společnostmi zahájila nové kolo jednání. Nedlouho předtím Topolánkova vláda padla.

Vláda Jana Fischera (2009-2010)

Úřednický kabinet se majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi nevěnoval.

Vláda Petra Nečase (od 2010)

Během povolebního vyjednávání se zástupci ODS, TOP 09 a VV shodli na tom, že otázka vztahů a majetku mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi musí být vyřešena v co nejkratší době, aby mohly být církve a náboženské společnosti nezávislé na státu. Prvním krokem k řešení situace bylo podepsání Deklarace shody o výkonu hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností státem v letech 2011 až 2014 dne 12. ledna 2011, ve které bylo v dohodě s církvemi a náboženskými společnostmi dosaženo stabilizace výdajů státu na financování církví a náboženských společností. V březnu vláda jmenovala tým pro vyjednávání s církvemi a náboženskými společnostmi, v květnu partnerskou komisi ustavily i církve a náboženské společnosti. Vládní komise zahájila svou činnost 19. dubna 2011. Během svých zasedání tato komise projednala různé možnosti majetkového vyrovnání. Nakonec se rozhodla vycházet z návrhu zákona o majetkovém vyrovnání z roku 2008 s tím, že budou upravena ta jeho ustanovení, která byla předmětem největších sporů. Zejména bylo diskutováno rozšíření naturální restituce za současného snížení nároků na státní rozpočet. Vládní komise posléze dospěla k definici parametrů, na kterých by měl být model majetkového vyrovnání postaven, a tyto parametry projednala s Církevní komisí, která sdružuje představitele dotčených církví a náboženských společností. Na společném jednání dne 25. srpna 2011 pak byly parametry majetkového vyrovnání oběma komisemi definitivně odsouhlaseny.

K narovnání vztahů státu a církví a náboženských společností se několikrát vyjadřoval Ústavní soud. Mezi nejvýznamnější z jeho nálezů k tomuto problému patří nález sp. zn. Pl. ÚS 9/07, nález sp. zn. 2166/10, jímž se soud vyjadřuje k možnosti vzniku nových křivd, a

nález sp. zn. 2326/07, ve kterém soud dává zákonodárci časový limit pro majetkové vypořádání s tím, že jinak začne Ústavní soud o vydávání majetku rozhodovat sám.

Nález sp. zn. Pl. ÚS 9/07

Ve snaze vyjít vstříc zejména starostům se v roce 2007 na Ústavní soud obrátila skupina senátorů s návrhem, aby zrušil ustanovení § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o půdě, ve znění pozdějších předpisů, které blokuje nakládání s původním církevním majetkem do doby vydání zvláštního předpisu. Skupina zároveň požadovala, aby Ústavní soud vyslovil, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu spočívající v nepřijetí zákona, na nějž toto ustanovení odkazuje, je protiústavní. Tato ústavní stížnost byla podána v úzké spolupráci se Svazem měst a obcí ČR.

Zrušení paragrafu by totiž umožnilo převod historického majetku církví a náboženských společností třetím osobám, čímž by bylo ohroženo, ne-li znemožněno, majetkové narovnání státu a církví a náboženských společností. Historický majetek církví a náboženských společností není předmětem obecného restitučního zákona. Žádný speciální zákon ani předpis však přes zákonný příslib nebyl dosud přijat. Velká část tohoto majetku církví a náboženských společností je spravována Pozemkovým fondem ČR. Mnoho obcí a měst těmito nedořešenými restitučními vztahy trpí a jejich rozvoj je omezen, neboť na svém území mají rozsáhlé majetky a pozemky, s nimiž nemohou nakládat.

Ústavní soud nálezem sp. zn. Pl. ÚS 9/07 návrh skupiny senátorů na zrušení blokačního paragrafu 29 v zákoně o půdě zamítl. Ve svém výroku však částečně vyhověl požadavku senátorů na vyjádření se k dlouhodobé nečinnosti Parlamentu. Soud konkrétně konstatoval: „...dlouhodobá nečinnost Parlamentu České republiky spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, je protiústavní a porušuje čl. 1 Ústavy České republiky, čl. 11 odst. 1 a 4, čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Pokud zákonodárce odkáže na zákon, který má být schválen v budoucnu, avšak tento zvláštní zákon ani po dlouhé době nepřijme (v této věci se jedná o 19 let), porušuje tím princip právní jistoty a důvěry v právo.“

Nemožnost flexibilního využívání zablokovaného majetku omezuje možnosti rozvoje obcí. Nastavení zákona zapříčiňuje ekonomickou nesamostatnost církví a náboženských společností a jejich finanční závislost a nároky na stát. Stát by dle zákona měl plně financovat celý chod církví a náboženských společností, což v současné době nečiní. Představitelé měst a obcí vnímají problematiku konečného vyřešení otázky vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jako klíčovou. Svaz měst a obcí ČR je připraven znovu v této věci jednat s novou vládou a Parlamentem a nadále hájit zájmy obcí. Nejznámější kauzy s problémovým zablokovaným majetkem jsou v obcích Červená Řečice, Volyně, Rovensko pod Troskami, Lázně Bělohrad na Jičínsku, aj.

Rizika spojená s nečinností

V případě, že by ani po 20-ti letech nebyl stát schopen provést narovnání vztahů s církvemi a náboženskými společnostmi, hrozí prohlubování následujících rizik pro stát a veřejné instituce:

- **financování platů duchovních bude nadále zbytečně navyšovat mandatorní výdaje** a v dlouhodobém horizontu náklady na něj převýší hodnotu nevydaného majetku církví a náboženských společností; souběžně s tímto problémem je pak třeba brát v potaz i možnost vzniku nových církví a náboženských společností, které budou rovněž vyžadovat financování platů duchovních,

- **nárůst vnitřního dluhu spojeného s podinvestovaným majetkem** církví a náboženských společností (zejména stavby a s nimi související movitý majetek),
- **v obcích**, v jejichž katastrálním území se nachází blokované pozemky, **prohlubování negativních jevů spojených s nemožností rozvoje území, čerpání některých prostředků ze strukturálních fondů atp.,**
- mezinárodní reputační rizika spojená s neschopností ČR vypořádat se s církevními restitučními.

V návaznosti na citované nálezy Ústavního soudu je třeba zvláště zdůraznit **riziko spojené s potenciálním zahájením „živelného“ vydávání majetku církví a náboženských společností rozhodnutími obecných soudů stvrzených argumentací Ústavního soudu.** V tomto případě může docházet, řečeno slovy Ústavního soudu, ke vzniku nových křivd a k obecnému zvýšení právní nejistoty ohledně vlastnických práv k blokovanému církevnímu majetku, který se v současné době nachází v držení obcí a soukromých subjektů.

Pro církve a náboženské společnosti spočívá riziko, v případě neprovedení majetkového vypořádání vztahů se státem, zejména v závislosti na možnostech státního rozpočtu a v postoji každé konkrétní vlády k problematice církví, náboženských společností a duchovenstva. Narovnání dává církvím a náboženským společnostem možnost rozhodovat o svém vlastním osudu a zhodnocovat svůj majetek svými silami bez ohledu na obecné záměry státu. V současnosti zaopatření duchovních provádí stát, přičemž status kněží jako státních zaměstnanců se jeví jako z povahy věci nevhodný. Opravy církevních budov a udržování s nimi spojeného majetku (včetně uměleckých děl) v řadě případů neprovádí nikdo.

Role církví a náboženských společností ve společnosti a jejich význam v ČR

V současné době je v České republice 32 registrovaných církví a náboženských společností. V Listině základních práv a svobod (čl. 15 a 16) je zakotvena náboženská svoboda, ale není přesně definováno ekonomické postavení církví a náboženských společností ani problematika jejich majetku. Církve a náboženské společnosti hrají v naší společnosti v mnoha ohledech významnou roli a kromě vlastní náboženské činnosti se angažují v oblasti veřejně prospěšných činností, především ve školství, zdravotnictví, sociální péči a kultuře.

Církve a náboženské společnosti mohou dle zákona č. 561/2004 Sb. zřizovat školy, které kopírují český školský systém, mohou tedy provozovat mateřské, základní, střední a vyšší odborné školy. Teologické fakulty byly zařazeny do systému veřejných škol zákonem č. 163/1990 Sb. Podle školského zákona je činnost církevních škol a školských zařízení financována ve stejném rozsahu jako činnost škol zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, s výjimkou výdajů na pořízení či zhodnocení dlouhodobého majetku, pokud jím nejsou učební pomůcky. Finanční podpora tedy zahrnuje pouze neinvestiční výdaje. Prostředky na péči o majetek, který je ve vlastnictví zřizovatele si církve a náboženské společnosti musí zajistit z jiných zdrojů, často se musí spoléhat na dárce či granty. V České republice bylo ve školním roce 2010/2011 celkem 126 církevních škol. O jejich dobré pozici v českém školství vypovídá výsledek státních maturit v roce 2011, kde se 3 církevní gymnázia dostala mezi 10 nejlepších.

K dalším aktivitám církví a náboženských společností patří zdravotnická a sociální péče. Církevní nemocnice a sociální zařízení mají nárok na státní dotace za stejných podmínek jako ostatní neziskové organizace. V dnešní době jsou v České republice 3 církevní nemocnice, z nichž jedna poskytuje akutní lékařskou péči.

Církve a náboženské společnosti se aktivně zapojují rovněž do charitativní činnosti. Největší organizací tohoto typu je Charita ČR, která svoje aktivity rozděluje mezi Českou republiku a

zahraničí. U nás se zaměřuje na sociální a zdravotní služby, provoz hospiců, humanitární pomoc či pomoc cizincům v nouzi. Její zahraniční činnost je koordinována sdružením 162 národních charit Caritas Internationalist a jednotlivé diecézní Charity pomáhají prostřednictvím konkrétních projektů ve 22 zemích světa, například projektem Adopce na dálku. Z dalších charit hraje významnou a stabilní roli občanské sdružení ADRA (adventistická agentura pro pomoc a rozvoj), která byla založena v USA v roce 1956 a dnes má zastoupení již ve 125 státech světa. V České republice působí od roku 1992. Obdobně i další církve a náboženské společnosti vykonávají charitativní a dobročinné činnosti.

Církve a náboženské společnosti se angažují také v péči o děti a mládež, provozují centra pro mládež, která stejně jako domy dětí a mládeže nabízejí během roku volnočasové aktivity, výlety, letní tábory apod. Pro věřící, ale nejen pro ně, jsou církve a náboženské společnosti rovněž centrem kulturních a vzdělávacích aktivit, čímž v řadě komunit hrají důležitou roli.

Srovnání s řešením narovnání na Slovensku a v Maďarsku

Slovensko

Na Slovensku byl krátce po rozdělení federace vydán zákon č. 282/1993 Z.z., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem, který nabyl účinnosti k 1. lednu 1994. Tento obecný restituční zákon počítal s navrácením majetku, který byl zabrán v rozporu se zásadami demokratické společnosti a základními principy lidských práv v období od 8. května 1945 (v případě židovských obcí od 2. listopadu 1938) do 1. ledna 1990. Z tehdejších 15-ti registrovaných církví a náboženských společností se zákon týkal Římskokatolické církve, Řeckokatolické církve, Evangelické církve, Reformované křesťanské církve, židovských náboženských obcí a několik případů se týkalo Církve adventistů sedmého dne a Bratrské jednoty baptistů. Pro uplatnění nároku byla určena prekluzivní lhůta 12 měsíců, nejpozději tedy 31. prosince 1994, v opačném případě nárok zanikl. Oprávněná osoba, tedy církev či náboženská společnost se sídlem na Slovensku, musela zaslat písemnou žádost odpovědnému subjektu (státu, obci, právnické osobě zřízené obcí či státem a právnické osobě zřízené zákonem), kde specifikovala nárokovaný hmotný či nehmotný majetek. Pokud k uzavření dohody o vydání věci nedošlo do 90-ti dnů, rozhodoval o nároku soud. Lhůta pro uplatnění nároku soudní cestou byla stanovena na 15 měsíců, při nedodržení lhůty nárok opět zanikl. V zákoně bylo přesně stanoveno, které movité a nemovité věci mohou být vydány. Majetek byl oprávněným osobám vydáván ve stavu, v jakém se nacházel ke dni nabytí účinnosti zákona, tedy k 1. lednu 1994. Vydávání movitých a nemovitých věcí bylo osvobozeno od soudních a správních poplatků. Finanční ani věcné náhrady nebyly přípustné.

Vzhledem k tomu, že velká část nemovitostí byla církvi vrácena ve špatném technickém stavu, neznamenal zatím pro církve a náboženské společnosti zdroj příjmu na krytí nákladů jejich činnosti. Proto zůstal zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem nadále v platnosti. Proces restitucí církevního majetku se zatím uzavřel zákonem č. 161/2005 Z.z., o navrácení vlastnictví nemovitostí církvím a náboženským společenstvem a převodu vlastnictví některých nemovitostí.

Mezi zdroje financování církví na Slovensku patří granty a dotace. Zdrojem financí pro církve a náboženské společnosti mohou být rovněž daňové asignace, jedna z forem financování nestátního neziskového sektoru.

Maďarsko

Maďarské řešení majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými organizacemi kombinovalo obecný i výčtový restituční zákon a finanční kompenzaci, jejíž výše byla určena především mezinárodní smlouvou se Svatým stolcem. Restituční otázka zde navíc byla spojena se změnou financování církví a náboženských společností.

Zákon o vypořádání s církvemi a náboženskými společnostmi zajistil církvím a náboženským společnostem možnost požádat o navrácení nemovitostí, které byly znárodněny po 1. lednu 1948 bez náhrady, před vyvlastněním sloužily jako církevní, vzdělávací, sociálně-zdravotní či kulturní instituce a budou navráceny ke stejným účelům v budoucnosti. Stát se v rámci svých finančních možností zavázal odškodnit i současné majitele nemovitostí. Tento zákon neměl za cíl reprivatizovat, ale částečně odškodnit církve a náboženské společnosti a zajistit jejich fungování. Církvím a náboženským společnostem přitom neměl být navrácen žádný majetek způsobilý generovat zisk (zemědělská půda nebo třeba bytové domy). Tento systém brzy narazil na limitované finanční možnosti státu a Maďarsko muselo hledat jinou cestu.

V červnu roku 1997 byla uzavřena dohoda mezi Apoštolským stolcem a Maďarskou republikou, která upravovala financování katolické církve a věnovala se i majetkovým otázkám. Katolická církev se vzdala nároku na přibližně 1200 nemovitostí výměnou za to, že jí stát bude vyplácet roční rentu, ze které budou náboženské aktivity financovány. K tomuto účelu byl vytvořen speciální finanční fond, Současně bylo umožněno podílet se na financování církvi a náboženských společností prostřednictvím daňové asignace. Tyto zásady financování byly začleněny do zákona č. CXXIV/1997, který již zahrnoval všechny státem uznané církve a náboženské společnosti.

K fondovému systému je dále nutno podotknout, že jeho zřízení do jisté míry předpokládá, že stát bude fungovat jako dobrý správce – investor, který bude majetek církví a náboženských společností rozmnožovat. Na příkladu Maďarska a jeho současné krize, která mimo jiné vyústila i v zásah do soukromého penzijního připojištění občanů, je ovšem vidět, že tento předpoklad nemusí vždy být úplně správný. Ze systematického hlediska pak je nutno dodat, že není úkolem státu, aby rozmnožoval majetek soukromých subjektů, zejména tehdy, pokud jsou tyto soukromé subjekty (v tomto případě církve a náboženské společnosti) připraveny hospodařit se svým majetkem samy.

Okruh dotčených subjektů

Uvedená problematika se primárně týká tří základních skupin, jimiž jsou:

- 1) Církve a náboženské společnosti,
- 2) Veřejné instituce a státní rozpočet,
- 3) Samosprávy – zejména obce.

Církve a náboženské společnosti

V současné době je v České republice 32 registrovaných církví a náboženských společností, z nichž 17 je financováno státem podle zákona č. 218/1949 Sb.

Seznam církví registrovaných v České republice k dnešnímu dni:

Tabulka 1: Církve a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 308/1991 Sb.

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum registrace	Financováno státem
1.	Apoštolská církev	1989	Ano
2.	Bratrská jednota baptistů	1951	Ano
3.	Církev adventistů sedmého dne	1951 (1952-56 odňato)	Ano
4.	Církev bratrská	1951	Ano
5.	Církev československá husitská	1920	Ano
6.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	1990	Ne
7.	Církev řeckokatolická	recepce z Rakouska-Uherska	Ano

		(1950-68 odňato)	
8.	Církev římskokatolická	recepce z R-U	Ano
9.	Českokobratrská církev evangelická	recepce z Rakouska-Uherska	Ano
10.	Evangelická církev a. v. v ČR	recepce z Rakouska-Uherska	Ano
11.	Evangelická církev metodistická	1951	Ano
12.	Federace židovských obcí v ČR	recepce z Rakouska-Uherska	Ano
13.	Jednota bratrská	recepce z Rakouska-Uherska	Ano
14.	Křesťanské sbory	1956	Ne
15.	Luterská evangelická církev a. v. v ČR	19.1. 1995	Ano
16.	Náboženská společnost českých unitářů	1930	Ano
17.	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	1. 9. 1993	Ne
18.	Novoapoštolská církev	1956	Ne
19.	Pravoslavná církev v českých zemích	recepce z Rakouska-Uherska	Ano
20.	Slezská církev evangelická a. v.	recepce z Rakouska-Uherska	Ano
21.	Starokatolická církev v ČR	recepce z Rakouska-Uherska	Ano

Tabulka 2: Církev a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum registrace
22.	Církev Křesťanská společenství	20. 6. 2002
23.	Obec křesťanů v České republice	4. 9. 2002
24.	Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	21.11. 2002
25.	Česká hinduistická náboženská společnost	25. 11. 2002
26.	Ústředí muslimských obcí	17. 9. 2004
27.	Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	26. 5. 2007
28.	Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	8. 6. 2007
29.	Višva Nirmala Dharma	14. 7. 2007
30.	Církev živého Boha	15. 12. 2007
31.	Církev Nová naděje	3. 9. 2009
32.	Církev Slovo života	6. 8. 2010

Církev registrované na základě zákona č. 3/2002 Sb. mají nárok na státní příspěvek po deseti letech od registrace (v případě, že se k nim přihlásilo alespoň 1 promile obyvatel). Z výše uvedené tabulky je tudíž zřejmé, že očekávání potenciálního nárůstu počtu církví a v případě povinnosti státu i dalšího nárůstu výdajů na příspěvky ze státního rozpočtu je opodstatněné.

Přehled příspěvků, které byly státem vypláceny církvím a náboženským společnostem od roku 2000 do roku 2011 (dle schváleného rozpočtu), je uveden v tabulce níže. Další informace jsou pak rozebrány ve věcné části RIA.

Tabulka 3: Přehled počtu duchovních a příspěvku státu na základě zákona č. 218/1949 Sb.

Ukazatel	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet duchovních	3 500	3 480	3 651	3 824	3 941	4 137	4 285	4 389	4 600	4 755	4 869	4 892
Výdaje na činnost registrovaných církví a náboženských společností CELKEM	662 538	731 802	832 753	926 249	968 654	1 018 370	1 113 898	1 285 640	1 351 740	1 386 740	1 439 008	1 444 753

Při posuzování dopadů navrhovaných variant majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi byl brán zřetel na jejich diferenciaci co do velikosti a ekonomického zázemí. Je důležité si uvědomit, že menší církve a náboženské společnosti by v případě naturální restituce nedostaly v podstatě žádný majetek, neboť historicky neměly v českých zemích takové postavení jako římskokatolická církev.

Veřejné instituce

Ministerstvo kultury

Ministerstvo kultury je ústředním orgánem státní správy pro věci církví a náboženských společností podle zákona č. 2/1969 Sb. Hlavní předmět činnosti Ministerstva kultury v této oblasti je dán zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Ministerstvo kultury také na základě zákona č. 2/2003 Sb. vede Rejstřík evidovaných právnických osob, Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností a Rejstřík svazů církví a náboženských společností.

Další orgány státní správy

V současné době je podstatná část bývalého církevního majetku v rukou státu, proto se majetkové vyrovnání dotýká i dalších orgánů státní správy, primárně spadajících do gesce Ministerstva zemědělství (Pozemkový fond ČR, Lesy ČR, s.p.) a dále se jedná o Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Problémem je, že velké množství bývalých církevních hospodářských areálů ve správě Pozemkového fondu ČR v dnešní době chátrá. Pozemkový fond ČR a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových uvolňují finanční prostředky pouze na řešení havarijních situací, a to ještě pouze v některých případech. Pokud je majetek v provozuschopném stavu, je pronajímán. Nájemci jej však jen užívají a nepouštějí se do žádných oprav, protože není jisté, komu majetek připadne a kdy budou muset nemovitost opustit. Pozemkový fond ČR nemá dostatečné finanční prostředky na řádnou péči o státní majetek.

Církevní lesní majetek, který byl církvím bez náhrady zabaven, je v rukou Lesů ČR. Lze důvodně očekávat, že navrácení bývalých církevních lesů zpět do vlastnictví církví a náboženských společností by nezpůsobilo žádnou újmu veřejným zájmům. Zkušenosti ze sousedních států, u nichž zůstal lesní majetek církví nedotčen státními zásahy (Rakousko, Německo), ukazují, že stav církevních lesů je bez výjimky nadprůměrný ve všech ukazatelích. Významným aktérem v oblasti narovnání vztahů s církvemi a náboženskými společnostmi je rovněž Ministerstvo financí, v jehož gesci je nalezení zdrojů k jeho faktické realizaci.

Obce

Subjekty, kterých se majetkové vyrovnání dotýká, jsou rovněž územní samosprávy, především obce. Obce v mnoha případech vlastní bývalý církevní majetek, ale kvůli ustanovení § 29 zákona o půdě s ním nemohou disponovat. Jedná se zhruba o 135 000 položek, z nichž největší část je v držení státu (ve správě Pozemkového fondu ČR, Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, Lesů ČR), nicméně výrazná část je v držení dalších právnických osob, zejména obcí a krajů. Tato situace obcím přináší velké komplikace při hospodaření. Vzhledem k blokaci bývalého církevního majetku například nemohou dostat dotaci na opravu obecních budov, které jsou na bývalém církevním pozemku postaveny. Často není možné realizovat nové projekty (například vodovod), pokud by součástí stavby byly bývalé církevní pozemky. Obce, v jejichž okolí se nachází velké rozlohy bývalého

církevního majetku, bývají celkově omezeny v růstu a územním rozvoji (viz Červená Řečice níže).

Samostatným problémem je, že jsou blokovány i majetky, které mají v držení jiné právnické osoby. Tyto osoby do nich pak samozřejmě neinvestují a řada památkově chráněných budov uprostřed obcí je v havarijním stavu.

V červenci roku 2010 skupina senátorů poslala ústavní stížnost Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení tzv. „blokačního“ ustanovení § 29 zákona o půdě. Poslanci zároveň požadovali, aby Ústavní soud vyslovil, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu, která spočívá v nepřijetí zvláštního zákona, na nějž toto ustanovení odkazuje, je protiústavní. Tato ústavní stížnost byla podána v úzké spolupráci se Svazem měst a obcí ČR.

Ústavní soud svým nálezem vyhověl senátorům pouze částečně. Návrh na zrušení ustanovení § 29 zákona o půdě soud zamítl. Ve druhé části nálezu se však vyslovil, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu je v tomto případě protiústavní. Obce považují vyřešení tohoto problému za klíčový.

Soukromé subjekty

Soukromými subjekty, které jsou dotčeny problematikou narovnání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jsou fyzické a právnické osoby, jejichž domy či jiné stavby se nachází na blokováných církevních pozemcích nebo v jejich budovách.

Věcná část

Velikost původního církevního majetku

Vzhledem k nesourodosti podkladů církví a náboženských společností týkajících se informací o původním církevním majetku (pozemkové knihy, mapové podklady, parcelní protokoly, archivní doklady, vlastní seznamy církví a náboženských společností apod.), jejichž využití by znamenalo významné náklady na znalecké posudky a další administrativní náklady, byl zvolen následující postup. Základním zdrojem pro stanovení rozsahu nemovitého majetku v původním vlastnictví církví a náboženských společností se stala evidence těchto nemovitostí ve správě Pozemkového fondu České republiky a v právu hospodaření Lesů ČR, Vojenských lesů a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových a údaje poskytnuté Svazem měst a obcí. Tato evidence byla prověřena s evidencí poskytnutou církvemi a náboženskými společnostmi a porovnána pomocí archivních materiálů týkajících se záborů (např. dle studie Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd „Katolická církev a pozemková reforma“ z roku 1996).

Tabulka 4: Velikost původního majetku církví a náboženských společností

	Výměra (ha)
Lesní půda	181326
Zemědělská půda	72202
Vodní plochy	3611
Zastavěné plochy	600
Ostatní plochy	3894
Budovy	324
z toho mužské řeholní řády a kongregace	155
z toho ženské řeholní řády a kongregace	21
z toho diecéze římskokatolické církve	143
z toho ostatní církve a náboženské společnosti	5

Tabulka 5: Pozemky ve správě Pozemkového fondu České republiky dotčené ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů evidované k 1. 5. 2011

Zemědělské pozemky (orná půda, trvalý travní porost, chmelnice, vinice, ovocný sad, zahrada)	32 760 ha
Voní plocha	709 ha
Ostatní plocha	1 995 ha
Zastavěná plocha a nádvoří	127 ha
Lesní pozemky (určené k plnění funkce lesa)	37 ha
Druh neurčen (bez uvedení druhu pozemku)	12 784 ha
celkem	48 412 ha

Lesy ČR s. p. evidovaly k 28. únoru 2011 ve své správě původní majetek církví a náboženských společností o celkové výměře 151 777 ha lesních pozemků, 33,7 ha pozemků zastavěné plochy a nádvoří a z toho 11,7 ha zastavěných ploch budov.

Ministerstvo kultury pro účely stanovení výše finanční náhrady církvím a náboženským společnostem v souvislosti s majetkovým vyrovnáním mezi státem a církvemi a

náboženskými společnostmi zpracovalo v roce 2007 podklady k ocenění bývalého církevního majetku. Ocenění bylo provedeno na základě podkladů, které vycházely z tržní hodnoty majetku, a postaveno tak, aby se blížilo skutečné hodnotě majetku v daném místě a čase. Ocenění vychází z následujících premis:

- provedené ocenění má představovat skutečnou současnou hodnotu majetku, který byl církvím v minulosti protiprávně odebrán a se kterým v důsledku toho nemohly nakládat a mít z něj užitky;
- hlavní zásadou je uspořádání majetkových poměrů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi s cílem postupného vytvoření modelu samofinancování církví a náboženských společností a jejich úplné ekonomické odluky od státu;
- na rozdíl od restitucí na základě zákona o půdě se v případě majetkového vypořádání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi předpokládalo a nadále platí, že naturální restituce bude pouze částečným prostředkem majetkového vyrovnání, neboť osobou povinnou bude pouze stát. Obce, kraje, fyzické osoby či nestátní právnické osoby nejsou dle navrženého zákona o majetkovém vyrovnání osobami povinnými a majetek si ponechají ve svém vlastnictví.

Pro účely ocenění původního církevního majetku bylo využito průměrných cen nemovitého majetku v ČR, zjištěných na základě statistických metod a odborných odhadů, které byly následně aplikovány na původní majetek církví a náboženských společností. Výsledky tohoto výpočtu byly následně Ministerstvem zemědělství porovnány s přehledy tržních cen zemědělské půdy a lesní půdy uvedených ve dvou studiích Výzkumného ústavu zemědělského. Jednalo se o „Studii dopadů liberalizace nakládání se zemědělskou a lesní půdou“ z února 1999 a „Dopadovou studii pro oblast volného nakládání se zemědělskou a lesní půdou“ z května 2001. Po porovnání vývoje cen zemědělské půdy na českém trhu bylo konstatováno, že ocenění původního církevního majetku provedené v předloženém materiálu odpovídalo tržním cenám.

Výsledkem hodnocení byly následující údaje:

Tabulka 6: Výsledky ocenění jednotlivých typů nemovitého majetku církví a náboženských společností

	Výměra (ha)	Cena za m ² (Kč)	Výsledná cena (mld. Kč)
Lesní půda	181326	27,74	50,3
Zemědělská půda	72202	44,48	32,1
Vodní plochy	3611	20,00	0,7
Zastavěné plochy	600	1106,78	6,6
Ostatní plochy	3894	30,00	1,2
Budovy	324		43,8
Celkem			134,7

Detaily k ocenění jednotlivých typů majetku specifikuje níže zarámovaný text.

Metodika zjištění průměrných cen dle jednotlivých kategorií nemovitého majetku církví a náboženských společností

Zemědělská půda
Vzhledem k tomu, že původní majetek církví a náboženských společností je velmi rozsáhlý a v rámci území České republiky náhodně rozmístěný, vycházelo se při výpočtu průměrných cen ze základního předpokladu, že vlastnosti jednotlivých druhů nemovitostí (včetně cen) stanovené jako průměrné v rámci ČR se dají aplikovat na tento rozsáhlý, náhodně rozmístěný majetek vlastněný původně církvemi a náboženskými společnostmi.

Zemědělská půda

Ministerstvo kultury přistoupilo k vyhodnocení ceny na základě výsledků šetření Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky Praha zveřejněného v publikaci „Cena zemědělské půdy v České republice v letech 1993 až 2004“, autoři Němec, Štolbová, Vrbová, vydáno v roce 2006 Výzkumným ústavem zemědělské ekonomiky Praha.

Zpracované výsledky šetření uvádějí jako základní podklad výsledky šetření ve 25 referenčních okresech ČR. Předmětem šetření byly realizované prodeje zemědělské půdy. Sledovány byly zejména prodávané výměry zemědělské půdy a dosažené sjednané prodejní ceny. Popsané údaje jsou uvedeny v publikaci „Cena zemědělské půdy v České republice v letech 1993-2004“ pro všechny sledované okresy za roky 1993 až 2003. Zjištění průměrně dosahované ceny bylo provedeno se zohledněním změny kupní síly měny v čase. Proveden byl přepočítání nominálních cen na hodnotu koruny v roce 2008. K tomuto účelu byla použita řada koeficientů inflace dle zveřejnění Českým statistickým úřadem. Vyčíslení bylo provedeno pro období 1993 až 2003 a pro období 1999 až 2003 pro jednotlivé sledované okresy. Na základě provedených vyčíslení v referenčních okresech je zjištěna průměrná sjednávaná cena zemědělské půdy ve dvou sledovaných obdobích pro celou ČR. Výpočet zjišťuje hodnotu sjednávané ceny zemědělské půdy do roku 2003. Vzhledem k objektivním změnám hodnoty zemědělské půdy je proveden odhad průměrné ceny metodou lineární regrese na základě zjištěných nominálních průměrných cen zemědělské půdy za roky 1999 až 2003. Průměrná hodnota sjednávaných cen zemědělské půdy v prodejích realizovaných v období 1993 až 2003 činí 37,72 Kč/m², v období 1999 až 2003 činí 29,47 Kč/m² (v hodnotě měny roku 2008). Extrapolace souboru průměrných nominálních cen provedená metodou lineární regrese vede v roce 2008 k odhadu průměrné ceny zemědělské půdy ve výši 54,58 Kč/m². Pro účel jednání s církvemi a náboženskými společnostmi bylo stanoveno, že ve věci výpočtu hodnoty zemědělské půdy se bude vycházet z ceny 44,5 Kč/m².

Lesní půda

Dle „Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky - stav k 31. prosinci 2000“, kterou vydalo Ministerstvo zemědělství, byla průměrná hodnota lesních pozemků 3,1 Kč/m² a průměrná hodnota lesních porostů 27,4 Kč. Uváděná hodnota je hodnota lesních pozemků v roce 1999 bez holin. Vzhledem k tomu, že ceny pozemků v posledních letech neustále rostou a uvedené hodnoty jsou více než 10 let staré, lze předpokládat, že současná hodnota lesních pozemků a lesních porostů je vyšší. Pro účel jednání s církvemi a náboženskými společnostmi bylo stanoveno, že ve věci výpočtu hodnoty lesní půdy se bude vycházet z ceny 27,7 Kč/m².

Vodní plochy a ostatní plochy

Pro účel jednání s církvemi a náboženskými společnostmi bylo stanoveno ocenění vodních ploch ve výši 20 Kč/m² a ostatních ploch ve výši 30 Kč/m². Jedná se o marginální část nemovitého majetku původně vlastněného církvemi a náboženskými společnostmi, kdy celková, s pomocí takto stanovené ceny, vypočítaná hodnota tvoří necelá 2 % celkové hodnoty původního majetku církví a náboženských společností. Vzhledem k této skutečnosti nebyl návrh církví a náboženských společností rozporován.

Zastavěné plochy

Průměrná cena zastavěné plochy byla stanovena na základě přehledu cen stavebních pozemků v jednotlivých krajích ČR ve výši 1107 Kč/m². (Zdroj: Přehled cen stavebních pozemků v krajích ČR - červen 2007, autor: Ing. Václav Dolanský, CSc.).

Budovy

Vzhledem ke skutečnosti, že spektrum budov, které v minulosti vlastnily církve a náboženské společnosti je velmi široké, je velice obtížné vyčíslit průměrnou hodnotu těchto budov. Průměrná nákladová cena podlahové plochy (tzn. cena v případě nové stavby) činí v současné době přibližně 18 000 Kč/m². Pokud předpokládáme, že průměrný počet podlaží budov z původního majetku církví a náboženských společností činí 1,5 podlaží, činí průměrná cena 27 000 Kč/m² zastavěné plochy. Tuto částku je třeba snížit v důsledku opotřebení majetku.

Vzhledem k odlišné skladbě byly průměrné ceny za m² budov stanoveny rozdílně pro ženské řeholní řády a kongregace, mužské řeholní řády a kongregace, diecéze církve římskokatolické a ostatní církve a náboženské společnosti. Pro stavby, které byly ve vlastnictví ženských řádů a nekatoických církví a náboženských společností je stanovena hodnota na 25 000 Kč/m² zastavěné plochy. Tyto stavby nebyly určeny k zemědělství a ve většině případů se jednalo o vícepodlažní budovy. V ostatních případech je průměrná hodnota stanovena na 12 500 Kč/m² zastavěné plochy.

Správnost ocenění lesní a zemědělské půdy byla ověřena srovnáním se dvěma studii zpracovanými Výzkumným ústavem zemědělské ekonomiky na základě zadání Ministerstva zemědělství. Jedná se o „Studii dopadů liberalizace nakládání se zemědělskou a lesní půdou“ z února 1999 a „Dopadovou studii pro oblast volného nakládání se zemědělskou a lesní půdou“ května 2001.

Problémové okruhy - přehled

Základní problémové okruhy řešené v tomto dokumentu jsou tyto:

- A. Způsob majetkového vypořádání vztahů s církvemi a náboženskými společnostmi:
 - 0) Nulová varianta – tj. neprovést vyrovnání,
 - 1) Obecný restituční zákon,
 - 2) Výčtový restituční zákon,
 - 3) Finanční kompenzace,
 - 4) Kombinace naturální restituce a finanční kompenzace
 - a) 83 mld. 60 let a naturální restituce ve výši 51 mld. Kč,
 - b) Současný návrh – 59 mld. Kč 30 let a naturální restituce ve výši 75 mld. Kč.
- B. Splácení finanční náhrady za nevrácený původní majetek církví a náboženských společností:
 - 1) Bezodkladné splacení finanční náhrady,
 - 2) Splácení po dobu 15 let,
 - 3) Splácení po dobu 30 let,
 - 4) Splácení po dobu 60 let.
- C. Přechodné období pro církve a náboženské společnosti:
 - 1) 20 let s každoročním snížením o 5%,
 - 2) 20 let, z toho prvních 5 let bez snížení a dále snižováno o 5% každý rok,
 - 3) 18 let, z toho prvních 5 let bez snížení a dále snižováno o 5% každý rok,
 - 4) Přechodné období 17 let, první 3 roky stejně, následně každoroční snížení o 5%.

Tento dokument je zaměřen spíše na technické aspekty majetkového vyrovnání a na náklady nečinnosti, než na hodnocení výše tohoto vyrovnání jako takového.

Způsob narovnání s vztahů s církvemi a náboženskými společnostmi (A)

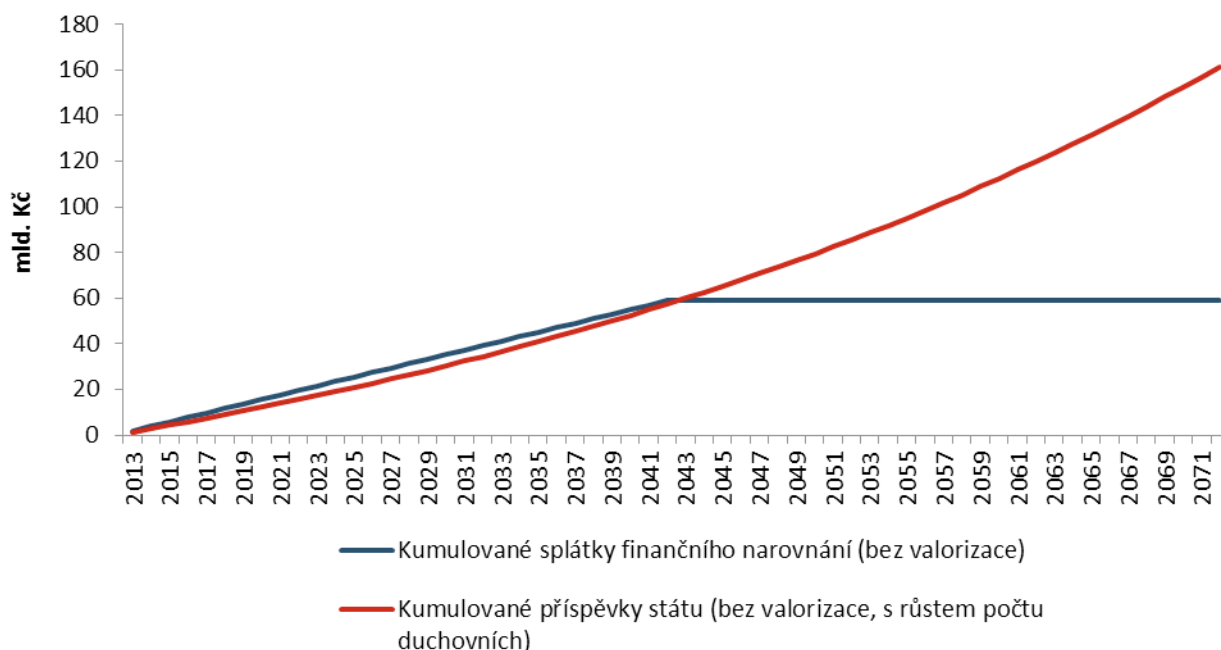
Z hlediska variant majetkového vypořádání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi existuje několik zásadních způsobů využitých i v post-komunistických zemích střední a východní Evropy. V rámci této RIA posuzujeme ty nejrealističtější z nich (tzn. nezabýváme se například možností provedení narovnání formou mezinárodní smlouvy atp.). V souladu s metodikou RIA hodnotíme uvedené varianty ve vztahu k variantě nulové – tj. status quo, kdy stát bude nadále přispívat na platy duchovních a k narovnání nedojde.

Nulová Varianta, tzn. nedělat nic

Náklady nulové varianty v oblasti vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jsou vysoké. V první řadě jde o náklady spojené s pokračováním v pravidelných platbách církvím a náboženským společnostem formou příspěvku na platy

duchovních. Růst příspěvků na platy duchovních by při nulové variantě byl exponenciální. Obrázek 1 ilustruje tutéž situaci bez zohlednění valorizace (ale s předpokladem růstu počtu duchovních). Je zřejmé, že zatímco v roce 2043 by bez valorizace výše plateb duchovním dosáhla kumulované výše 63 mld. Kč, kumulovaná výše narovnání (bez valorizace) by byla pouze 59 mld. Kč. **Za 60 let by se výše příspěvku státu vyšplhala (bez valorizace, s růstem počtu duchovních) až na kumulovanou výši 161 mld. Kč, aniž by došlo k vyřešení historických nároků církví.**

Obrázek 1: Vývoj kumulované nominální hodnoty plateb duchovním v porovnání s výší finančního narovnání (bez zohlednění přechodného období, bez valorizace, s předpokladem růstu počtu duchovních)

Nulová varianta by neřešila problém nemožnosti nakládat s majetkem, u něhož jsou nevyjasněná vlastnická práva. Pro obce a soukromé subjekty by byla velmi bolestivá a nákladná, neboť jim znemožňuje realizaci důležitých rozvojových či komerčních projektů. Několik ilustrativních příkladů je uvedeno v zarámovaném textu.

Vybrané případy blokových obcí

Červená Řečice

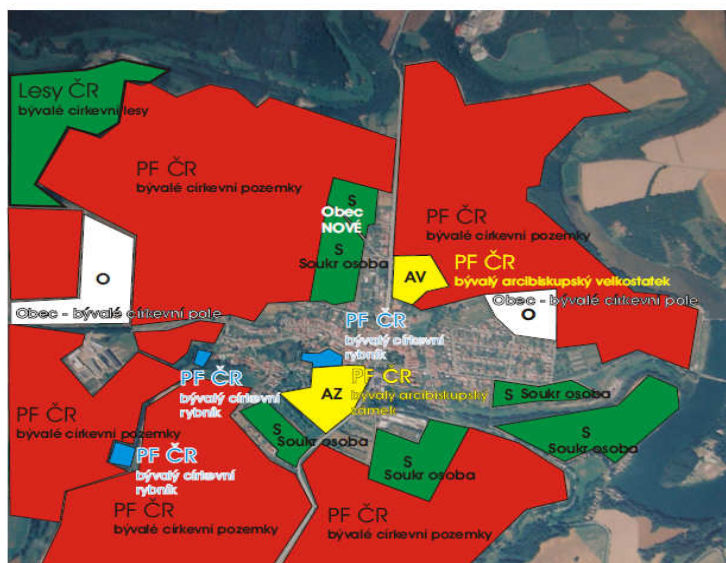
V roce 1954 byly přidělem rady KNV v Jihlavě přiděleny MNV Červená Řečice bývalé církevní pozemky č. 404/1 o výměře cca 13 ha. Na dvou třetinách pozemků vznikla bytová zástavba a občané mají pozemky ve svém vlastnictví zapsané na Listu vlastnictví v katastru nemovitostí. Zbytek cca 1/3 výměry původního pole není zastavěn a dle Listu vlastnictví je vlastníkem obec Červená Řečice, avšak z důvodu blokace nesmí pozemek prodat zájemcům. Pole tak leží nevyužito. V roce 2007 bylo čekání na odblokování pro obec tak neúnosné, že musela zakoupit cca 3 ha pole od jediného soukromého vlastníka, který byl ochoten jí pozemky prodat. Po nákupu již obci nezůstávají prostředky na zasilování ani na další investice.

Velkým problémem je blokace staveb tzv. zemědělského charakteru. V případě obce Červená Řečice se jedná o bývalý arcibiskupský zámek, který byl správním střediskem arcibiskupského velkostatku Červené Řečice. Byl v roce 1989 bezúplatně převeden tehdejšími vlastníky ONV Pelhřimov na výrobní družstvo stavební UNIMAX Praha. Od roku 1992 je družstvo v konkurzu a kvůli § 29 není možné zámek v rámci konkurzu odprodat a umožnit tak záchranu tohoto objektu.

Dalším příkladem je situace ohledně tzv. Dolního rybníku v obci Červená Řečice, kdy Pozemkový fond ČR nemá prostředky na opravu, ačkoliv je rybník v havarijním stavu. Je plný bahna, ze 2/3 zarostlý orobincem a výpusť je nefunkční. To vše v zastavěném území.

Na blokových pozemcích leží i fotbalové hřiště a další občanská vybavenost.

Obrázek 2: Rozložení blokovanych pozemků kolem obce Červená Řečice

Obec Rynárec

Obec Rynárec je jednou z mála obcí, která nemá ve svém vlastnictví žádné pozemky, na kterých by bylo možné provést výstavbu rodinných domů a tím uspokojit značný zájem stavebníků nejen z obce, ale i okolí. Obec Rynárec má od roku 1995 zpracovaný územní plán, ve kterém jsou zařazeny i bývalé církevní pozemky, neboť při jeho zpracování bylo obci doporučeno je zařadit s tím, že problém bude vyřešen v nejbližší době.

Doposud výstavbu řešila ve spolupráci s majiteli pozemků, které byly zahrnuty v územním plánu obce. Tyto možnosti však byly vyčerpány, neboť podle zákona musí být obec majitelem stavebních parcel, aby bylo možné získat od Ministerstva pro místní rozvoj dotaci na technickou infrastrukturu (Kč 80 000 na 1 RD). Dohoda s majiteli neblokovaných stavebních parcel na odprodeji není možná, neboť jejich finanční požadavky jsou pro obec neúnosné. Tím je další výstavba prakticky zablokována, stejně jako rozvoj obce.

Městys Nová Cerekev

Městys Nová Cerekev se nachází v Kraji Vysočina vzdálený 10 km od města Pelhřimov směrem na Tábor. Má schválený územní plán z roku 1991, který již byl z větší části realizován. Proto byla v roce 2000 pořízena nová územně plánovací dokumentace, ve které byla stanovena definitivně koncepce zásobování teplem z centrálního zdroje na biomasu a tím bylo upuštěno od plynofikace obce. Tento záměr je již k dnešnímu dni z větší části realizován.

Regulativa plošného a prostorového uspořádání jednotlivých stavebních pozemků v jihovýchodním svahu městyse řeší na osmi stávajících pozemcích výstavbu dvaceti rodinných domků včetně dopravní infrastruktury. Celková výměra této lokality je 46 763 m² a z této výměry je 23 514 m² bývalých církevních pozemků (více než 50%). Tato část městyse je po několik let jedinou lokalitou, která umožňuje rozvoj městyse.

Nevyřešené církevní restituce brání nejen výstavbě nových rodinných domů, ale i zasíťování inženýrskými sítěmi (hlavně rozvodem tepla), na jejichž realizaci má městys požádáno o dotaci u Státního fondu životního prostředí ČR z Operačního programu Životní prostředí.

Obec Vyskytná

Problém bývalých církevních pozemků v této obci spočívá v tom, že na těchto pozemcích stojí budovy základní školy a hasičské zbrojnice. Žádosti o dotace na opravu těchto budov byly zamítnuty z důvodu nedoložení vlastnictví k pozemkům pod stavbami. Jedná se i o okolí základní školy, na které by obec chtěla rozšířit školní hřiště.

Město Lázně Bělohrad

Město Lázně Bělohrad má na Listu vlastnictví pozemkové parcely č. 193/1 o výměře 7.153 m² a č. 192/8 o výměře 10.601 m² (druh pozemku orná půda), ale jejich využití brání nedořešené církevní restituce. Pozemky navazují na zastavěnou část města nedaleko lázní a ve schváleném územním plánu jsou zařazeny do území čistého bydlení. Město nemá žádné jiné pozemky určené dle územního plánu pro bydlení, proto je vyřešení této záležitosti velice důležité. O stavební parcely a výstavbu rodinných domů je v Lázních Bělohrad velký zájem.

Město Žulová

Město Žulová je malé městečko s 1300 obyvateli v Olomouckém kraji. Trvale vysoká nezaměstnanost a nízké výdělky vedou k odlivu obyvatel do vnitrozemí, nicméně i přes tento fakt je ve městě řada zájemců o bydlení či podnikání. Jejich poptávku po pozemcích na výstavbu domů však nelze uspokojit. V územní dokumentaci z roku 1996 město určilo pozemky vhodné k výstavbě rodinných domů. Tyto pozemky se nacházejí ve správě Pozemkového fondu ČR a historicky patřily římsko-katolické církvi. Město územní plán schválilo v této podobě v dobré víře, že problém církevních restitucí bude brzy vyřešen. Na pozemcích blokových dle §29 se rovněž nachází budova školní jídelny a ZUŠ. Vzhledem k tomu, že budovu má obec pouze pronajatou, její stav není dobrý a je silně podinvestovaná.

Mezi dalšími obcemi, které mají obdobný problém s nemožností realizovat rozvojové projekty lze dále jmenovat **obec Býšť, městskou část Praha – Slivenec, obec Jinočany, obec Jířetín pod Jedlovou, obec Dolní Loučky, obec Želiv, město Kunštát, město Neratovice, město Sedlec-Prčice nebo obec Dobřany.** Obcí, které mají větší či menší problém s blokováním církevním majetkem, je však podstatně více.

Náklady ušlé příležitosti z nemožnosti využívat blokový církevní majetek k realizaci projektů územního rozvoje či z nemožnosti využívat prostředky z evropských fondů (u nichž je podmínkou jasný vlastnický vztah k nemovitosti, o níž se v projektu jedná) je obtížné vyčíslit. **Z výše uvedených případů však vyplývá, že se jedná o nemalou hodnotu, pravděpodobně v řádu jednotek až desítek miliard Kč za posledních 20 let.**

Velmi závažným problémem spojeným s nulovou variantou je i riziko, že pod vlivem nálezů Ústavního soudu o protiústavnosti odkládání vypořádání majetkových vztahů s církvemi a náboženskými společnostmi začnou obecné soudy „živelně“ rozhodovat o restitucích církevního majetku v jednotlivých případech samy. To by vedlo nejen k chaosu a oslabení právní jistoty všech zúčastněných stran, ale i ke vzniku nových křivd – neboť řada subjektů realizovala na blokových pozemcích výstavbu v dobré víře.

Varianta 1 – obecný restituční zákon

Tato varianta předpokládá realizaci majetkového vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi formou obecného restitučního zákona. V minulosti navrhol poslanec Vlastimil Tlustý postupovat při restituci původního církevního majetku pouze podle zákona o půdě (zákon č. 229/1991 Sb.), případně všechny církvemi nárokované nemovitosti položku po položce ověřit a ty, které by se nevydávaly, ocenit podle tehdy platných předpisů o oceňování.

Tato varianta by měla několik zásadních nevýhod. Jednak by proces řešení církevních restitucí podle zákona o půdě byl poměrně zdlouhavý. V dohledné době by proto nedošlo k nastolení systému samofinancování církví a náboženských společností. Mohla by nastat situace, kdy novelou zákona o půdě budou sice církevní restituce v dlouhodobém horizontu řešeny, ale protiústavní stav závislosti církví a náboženských společností na státu by přetrvával.

Jednak by se naturální restituce v podstatě týkala pouze Římskokatolické církve (98 % majetku). Ostatní církve a náboženské společnosti by tímto procesem takřka žádný majetek nezískaly a zůstaly by nadále závislé na financování ze státního rozpočtu.

Náhrady za nevydávané pozemky by se poskytovaly podle cen platných v době přijetí zákona; současná realita však cenám z roku 1991 naprosto neodpovídá. V roce 1991 neexistoval trh se zemědělskou půdou (ten byl umožněn až přijetím zákona o půdě), ceny tedy musely být stanoveny administrativní cestou. Nečinnost zákonodárce spočívající v neřešení majetku církví a náboženských společností po dobu 20 let nelze přičítat k tíži oprávněných subjektů.

Podle vyjádření Českého úřadu zeměměřického a katastrálního by ověření výměr po jednotlivých položkách bylo velmi náročné.

Aby bylo dosaženo skutečného majetkového vyrovnání, musela by tato varianta předpokládat, že by církevní majetek vracely všechny subjekty (tzn. mimo Pozemkového fondu ČR a Lesů ČR i obce, soukromé osoby atp.) a takový postup by byl napadnutelný u Ústavního soudu (viz

nález sp. zn. I ÚS 2166/10). V tomto ohledu se tedy tato varianta výrazně neliší od nulové varianty, neboť i ona by vedla k oslabení právní jistoty, důvěry v právo a především ke vzniku nových křivd a problémů.

Varianta 2 – výčtový restituční zákon

Obsahem výčtového restitučního zákona je závazný seznam církevních právnických osob a konkrétního majetku, který má být převeden zpět do jejich vlastnictví, přičemž položky mimo tento soupis se pochopitelně nevrací. Jen okrajově mohou být řešeny i technické záležitosti s restitucí související jako vyklizení objektů, předání movitých věcí apod. Největšími přednostmi těchto výčtových restitučních zákonů je především jejich konkrétnost (na první pohled bylo zřejmé, co, komu a kdy se má vrátet) a operativnost (v průběhu legislativního procesu, který předcházel schválení československého výčtového restitučního zákona v roce 1990, byl tento předpis charakterizován jako „zákon první pomoci“).

Samotná metoda výčtu konkrétních nemovitostí však není stoprocentně spolehlivá a generuje chyby, a to především z důvodu „přečíslování parcel, jejich slučování a rozdělování, nedostatků v právní a geodetické evidenci, převodů mezi právnickými osobami a podobných problémů, na které naráží církev při identifikaci svého původního majetku.“

Z hlediska právní jistoty a vzniku nových křivd, je varianta 2 obdobně nevhodná jako nulová varianta a varianta 1. Subjektem povinným vrátet církvím a náboženským společnostem majetek by v rámci této varianty byl opět kdokoliv (pokud by mělo dojít k úplnému narovnání) – tedy i soukromé subjekty a obce.

Z hlediska nákladů by se jednalo o variantu mírně levnější než nulová varianta a varianta 1. Nicméně ani v případě této varianty by nebylo možné se vyhnout zdlouhavé identifikaci a jednotlivému oceňování církevního majetku (jako v případě varianty 1).

Varianty 1 a 2 založené na naturální restituci jsou nevýhodné pro nekatolické církve a náboženské společnosti, které neměly tak rozsáhlý majetek jako Církev římskokatolická, resp. v řadě případů neměly žádný majetek. **Při realizaci varianty 1 nebo 2 by tedy nekatolické církve a náboženské společnosti zůstaly de facto bez prostředků.**

Varianta 3 – čistá finanční kompenzace

Tato varianta se jeví z hlediska rychlosti realizace i transakčních nákladů jako velmi výhodná pro církve, obce i další soukromé subjekty, nicméně z hlediska státního rozpočtu by se jednalo o nadměrnou zátěž vzhledem k výši majetku, o němž se jedná.

Varianta čisté finanční kompenzace zbytečně nevyužívá možnosti vrácení církevního majetku, který je v držení státních institucí. A právě tato nízká míra využití možností naturální restituce byla jedním z důvodů odmítnutí návrhu na majetkové vyrovnání předloženého Parlamentu Topolánkovou vládou v roce 2008.

Varianta 4 – kombinace finanční kompenzace a naturální restituce

V průběhu 20 let, během nichž se o řešení majetkového vypořádání vztahu států a církví a náboženských společností diskutovalo, se tato varianta vždy jevila jako nejvhodnější z hlediska rovnováhy mezi náklady na veřejné rozpočty a minimalizací vzniku zdlouhavých právních sporů a nových křivd. I příklady z ostatních postkomunistických států střední Evropy ukazují, že tento kombinovaný způsob je pro řešení problémů spojených s vyrovnáním relativně vhodný.

Do této varianty náleží rovněž dvě subvarianty, které odpovídají dvěma návrhům majetkového vyrovnání, které se z hlediska jednání mezi církvemi a náboženskými společnostmi a státem dostaly do nejpokročilejší fáze. Jedná se konkrétně o návrh zpracovaný za Topolánkovy vlády v roce 2008 a o současný návrh z roku 2011.

Subarianta 4a – návrh z roku 2008

Obsahem návrhu z roku 2008 bylo následující:

- v rámci finanční kompenzace mělo být církvím celkem vyplaceno 83 mld. Kč v průběhu 60 let (rozdělení mezi jednotlivé církve a náboženské společnosti viz Tabulka 7 níže);
- církve a náboženské společnosti měly mít právo na přechodné období 20 let, v jehož průběhu jim měl být v prvním roce vyplacen kompletní příspěvek na podporu jejich činnosti (stejně jako v posledním roce financování dle zákona č. 218/1949 Sb.) a v každém dalším roce měl být tento příspěvek snižován o 5%;
- vydávat se měly i věci movité z původního majetku církví a náboženských společností, které jsou v majetku státu;
- z nemovitého majetku se měl vydávat pouze ten, který byl v době přijetí zákona v majetku státu, tzn. že naturální restituce se neměla týkat majetku obcí a soukromých osob;
- v návrhu varianty narovnání z roku 2008 se předpokládala aplikace úroku ve výši 4,85 % p.a, jímž měla být úročena paušální finanční náhrada za nevydaný majetek v průběhu jejího splácení (propočít viz kapitola 6);
- návrh zákona z roku 2008 rozlišoval mezi oprávněnými osobami dvě skupiny, které měly rozdílný nárok v oblasti naturální restituce; oprávněné osoby v první skupině (zejména řeholní řády a kongregace) měly nárok na vydání všech věcí v majetku státu, které byly součástí původního majetku církví a náboženských společenství, ostatní oprávněné osoby pak mohly požadovat z majetku státu pouze vydání nemovitých věcí, které buď měly funkční souvislost s jejich majetkem, nebo které sloužily kultovním nebo charitativním účelům; ačkoliv toto rozlišení postavení oprávněných osob bylo dohodnuto se zástupci církví a náboženských společností, mohlo vést k diskriminaci některých církevních subjektů a dvojitý režim zákon zbytečně komplikoval.

Tabulka 7: Rozdělení finanční kompenzace mezi církve a náboženské společnosti dle subvarianty 4a

	Název církve nebo náboženské společnosti	Podíl na kompenzaci (%)
a)	Apoštolská církev	1,52
b)	Bratrská jednota baptistů	0,33
c)	Církev adventistů sedmého dne	0,75
d)	Církev bratrská	1,09
e)	Církev československá husitská	4,43
f)	Církev řeckokatolická	0,43
g)	Církev římskokatolická	83,04
h)	Českobratrská církev evangelická	3,26
i)	Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	0,17
j)	Evangelická církev metodistická	0,53
k)	Federace židovských obcí v České republice	0,39
l)	Jednota bratrská	0,86
m)	Luterská evangelická církev a. v. v České republice	0,16
n)	Náboženská společnost českých unitářů	0,05

o)	Pravoslavná církev v českých zemích	1,65
p)	Slezská církev evangelická augsburského vyznání	0,94
r)	Starokatolická církev v České republice	0,39

Vyčíslení celkových nákladů podle subvarianty 4a by vypadalo následujícím způsobem:

Tabulka 8: Subvarianta 4a (v mld. Kč)

	Dle návrhu 2008
hodnota původního majetku církví a náboženské společnosti celkem	134
<i>z toho řeholní řády a kongregace</i>	57
<i>nebylo možno vydat</i>	6
možno vydat - Pozemkový fond ČR, Lesy ČR, s.p. a ostatní státní organizace	51
<i>hodnota majetku připadající na církve a náboženské společnosti (mimo řády a kongregace)</i>	<i>78</i>
finanční náhrada	83
přechodné období	14,196

Subvarianta 4b – návrh z roku 2011

Obsahem návrhu z roku 2011 je následující:

- v rámci finanční kompenzace bude církvím celkem vyplaceno 59 mld. Kč v průběhu 30 let v **rozdělení mezi církve a náboženské společnosti v poměru 80% římskokatolická církev, 20% ostatní církve a náboženské společnosti;**
- církve a náboženské společnosti mají právo na přechodné období 17 let, v jehož jim má být v prvním až třetím roce vyplacen příspěvek na podporu jejich činnosti v plné výši; následně ve čtvrtém a každém dalším roce bude tento příspěvek snížen o 5%;
- vydávat se budou věci nemovité, které jsou v době přijetí zákona v majetku státu; movité věci mohou být vydány za podmínky, že funkčně souvisely nebo souvisejí s vydávanou nemovitou věcí, nebo že funkčně souvisejí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní;
- splátky budou valorizovány podle inflace (odhad 2% ročně) a na rozdíl od návrhu z roku 2008 nebudou úročeny;
- pro všechny oprávněné osoby bude platit jednotný režim.

Ve spojení se subvariantou 4b se předpokládají následující celkové náklady:

Tabulka 9: Subvarianta 4b (v mld. Kč)

	rok 2011
hodnota původního majetku církví a náboženské společnosti celkem	134
z toho možno vydat všem církvím a náboženským společnostem - Lesy ČR, s. p. a Pozemkový fond ČR	75
finanční náhrada	59
přechodné období	16,997

Obě uvedené subvarianty jsou způsobilé docílit vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi při zachování právní jistoty soukromých subjektů a obcí. Varianty jsou přiměřeně výhodné pro všechny církve a technicky realizovatelné.

Z hlediska nákladů je pro stát výhodnější subvarianta 4b, přičemž Církevní komise s ní vyslovila souhlas.

Splácení finanční náhrady za nevrácený původní majetek církví a náboženských společností (B)

Důležitou součástí výběru nejvhodnějšího řešení bylo rozhodnutí o době splácení paušální finanční náhrady církvím a náboženským společnostem. Ukazující faktory pro volbu nejvhodnějšího způsobu splácení jsou tyto:

- očekávaná míra inflace, popř. úroková sazba,
- možnosti státního rozpočtu.

V okamžiku, kdy se finanční náhrada církvím a náboženským společnostem v čase valorizuje o inflaci, jeví se pro stát jako výhodné vyplatit církvím a náboženským společnostem tuto náhradu v co nejkratším čase. Na druhou stranu je v takovém případě nutné reflektovat možnosti státního rozpočtu a alternativy využití disponibilních finančních prostředků během daného období. Navíc z pohledu církví a náboženských společností je jednorázová úplná výplata finanční náhrady relativně drastická, neboť s ní souvisí nutnost vypracovat finanční plány a investiční strategii, která jim do budoucna umožní trvale udržitelné samofinancování. Varianty doby vyplácení paušální finanční náhrady církvím a náboženským společnostem byly následující:

Nulová Varianta – nerealizovat finanční narovnání (vyhodnocení je provedeno na str. 21 této zprávy).

Varianta 1 - bezodkladné splacení finanční náhrady

Bezodkladné splacení finanční náhrady je podmíněno především možnostmi státního rozpočtu vynaložit prostředky. Vzhledem k tomu, že vláda deklarovala rozhodnutí zaměřit rozpočet na snížení schodku a rovněž vzhledem k ekonomické krizi eurozóny, která se negativně projevuje v české ekonomice, jeví se varianta okamžitého vyplacení 59 mld. Kč církvím a náboženským společnostem jako nereálná.

Navíc, jak už bylo konstatováno výše, mohlo by být bezodkladné vyplacení finanční náhrady problémem i pro církve a náboženské společnosti – zejména z hlediska technicko - administrativního. Tento předpoklad se koneckonců potvrdil i při jednáních s Církevní komisí, která tuto variantu odmítla.

Varianta 2 - spláčení po dobu 15 let

Podobně jako varianta 1 představuje i varianta 2 poměrně značnou zátěž pro státní rozpočet. Navíc, jak ukázala jednání s Církevní komisí, doba 15 let se nejeví z pohledu církví a náboženských společností jako dostatečná k překonání transformace ze státního na vlastní udržitelné financování.

Varianta 3 - spláčení po dobu 30 let

Varianta 3 je první z variant doby spláčení finančního narovnání, která se jeví z hlediska státního rozpočtu jako udržitelná. Varianta poskytuje církvím a náboženským společnostem dostatečný prostor k zajištění postupného přechodu na samofinancování.

Varianta 4 - spláčení po dobu 60 let

Varianta spláčení finančního narovnání po dobu 60 let se jeví z hlediska státního rozpočtu jako udržitelná, avšak jedná se o variantu velmi dlouhou – což ji vzhledem k plánované valorizaci značně prodražuje. Z hlediska církví a náboženských společností se tato varianta při jednáních v roce 2008 jevila jako přijatelná.

Porovnání jednotlivých variant bylo provedeno prostřednictvím standardního výpočtu anuity – tj. rovnoměrných ročních splátek předpokládajících každoroční valorizaci o inflaci 2%. Výpočet anuity byl proveden dle následujícího vzorce:

$$Anuita = PV * \left(\frac{\pi}{1 - (1 + \pi)^{-r}} \right)$$

kde PV = výše finanční náhrady 59 mld. Kč, π =inflace 2%, r=počet let, během nichž bude probíhat spláčení (tj. r=5, 10, 15, 20, 30, 60).

Jak ukazuje tabulka 10, varianta 2 (tj. doba spláčení 59 mld. Kč finanční náhrady 15 let) by znamenala roční splátky ve výši 4,59 mld. Kč, což je částka, která by znamenala značnou zátěž pro státní rozpočet. Při rozložení dle varianty 3 (tj. při rozložení spláčení finančního narovnání na dobu 30 let) by roční splátka činila 2,63 mld. Kč, při spláčení dle varianty 4 (60 let) by roční částka byla sice pouze 1,7 mld. Kč, nicméně celková částka, která by byla v průběhu 60 let díky valorizaci vyplacena církvím a náboženským společnostem by činila 102 mld. Kč (tj. 1,8krát více než v případě varianty 1 – vyplacení celého narovnání naráz).

Tabulka 10: Parametry jednotlivých variant spláčení finanční náhrady (59 mld. Kč finanční náhrady)

míra inflace 2%	v mld. Kč					
Počet splátkových období (roky)	5	10	15	20	30	60
Anuitní roční splátka (mld. Kč)	12,52	6,57	4,59	3,61	2,63	1,70
Dopad na státní rozpočet celkem (mld. Kč)	62,60	65,70	68,85	72,20	78,90	102,00
míra inflace 3,5%						
Počet splátkových období (roky)	5	10	15	20	30	60
Anuitní roční splátka (mld. Kč)	13,07	7,09	5,12	4,15	3,21	2,37
Dopad na státní rozpočet celkem (mld. Kč)	65,34	70,94	76,84	83,03	96,24	141,91
Úrok 4,85%						
Počet splátkových období (roky)	5	10	15	20	30	60

Anuitní roční splátka (mld. Kč)	13,57	7,59	5,63	4,67	3,77	3,04
Dopad na státní rozpočet celkem (mld. Kč)	67,86	75,85	84,40	93,49	113,18	182,33

Vzhledem k výše uvedenému se doba splácení finanční náhrady dojednaná mezi státem a Církevní komisí na 30 let jeví jako přiměřený kompromis mezi výší roční splátky a celkovou délkou splácení a vyplacenou částkou. **Tabulka 10 rovněž ukazuje, že pro státní rozpočet je výhodnější varianta valorizovaných splátek (tj. splátek navýšených o inflaci, jejíž dlouhodobý průměr se očekává ve výši 2%) než úročení finanční náhrady (dle návrhu z roku 2008, kdy úroková míra byla stanovena na 4,85%).**

Přechodné období pro církve a náboženské společnosti (C)

Z jednání o podobě vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi vyplynula potřeba církví a náboženských společností připravit se na dobu, kdy poprvé po více než 60 letech závislosti na státu budou své aktivity financovat samostatně. Aby přechod církví a náboženských společností ze systému státního příspěvku na systém samofinancování byl co možná nejplynulejší, byla učiněna dohoda o zavedení tzv. přechodného období, kdy stát bude církvím a náboženským společnostem po určitou dobu vyplácet příspěvek na platy duchovních a na provoz jako je tomu v současné době. Výše tohoto příspěvku však bude fixována (tzn. nebude se valorizovat ani zvyšovat v případě zvýšení počtu duchovních) a od určitého roku dále se naopak bude postupně snižovat až její vyplácení skončí docela.

Institut přechodného období vytváří časový prostor, ve kterém by si církve a náboženské společnosti měly vytvořit dostatečnou hospodářskou základnu, která jim umožní samostatné financování.

Při přípravě návrhu majetkového vyrovnání mezi Ekumenickou radou církví a státem byly diskutovány následující délky a struktury příspěvku na činnost církví a náboženských společností v přechodném období:

Nulová varianta – nerealizovat přechodné období byla odmítnuta.

Varianta 1 – přechodné období 20 let s každoročním snížením o 5% z příspěvku státu (dle roku 1,445 mld. Kč dle roku 2011).

Varianta 2 – přechodné období 20 let, z toho prvních 5 let bez snížení (tj. fixní příspěvek státu 1,445 mld. Kč dle roku 2011), od šestého roku každoročně snižováno o 5% z příspěvku státu .

Varianta 3 – přechodné období 18 let, z toho prvních 5 let bez snížení (tj. fixní příspěvek státu 1,445 mld. Kč dle roku 2011), od šestého roku každoročně snižováno o 5% z příspěvku státu.

Varianta 4 - přechodné období 17 let, první 3 roky bez snížení (tj. fixní příspěvek státu 1,445 mld. Kč dle roku 2011), následně každoroční snížení o 5% z příspěvku státu.

Tabulka 11 porovnává náklady jednotlivých variant přechodného období na státní rozpočet. Rozbor nákladů a přínosů je uveden pod tabulkou.

Tabulka 11: Porovnání nákladů jednotlivých variant přechodného období

Varianta I			Varianta II			Varianta III			Varianta IV		
varianta vycházející z návrhu vládního zákona z roku 2008			varianta vycházející z návrhu expertní komise církvi ze dne 11.8.2011			varianta vycházející z aktualizovaného návrhu expertní komise církvi ze dne 23.8.2011			varianta dohodnutá dne 25.8.2011 na společném jednání vládní a církevní komise		
postupné rovnoměrné snižování výchozí částky o 5 %			zachování výchozí částky po dobu 5 let, poté postupné stejnoměrné snižování 5 %			poté co skončí v r. 2014 "Deklarace shody" od r. 2015 zahájeno přechodné období, zachování výchozí částky po dobu 3 let (tzn. fixní platba celkem 5 let), poté postupné stejnoměrné snižování 5 % po dobu 13 let			přechodné období zahájeno v roce 2013 spolu s nabytím účinnosti zákona zachování výchozí částky po dobu 3 let, poté postupné stejnoměrné snižování o 5 % po dobu 14 let		
délka přechodného období 20 let			délka přechodného období 20 let			délka přechodného období 5+13 let			délka přechodného období 17 let (3+14)		
Rok	částka (mld. Kč)	%	Rok	částka (mld. Kč)	%	Rok	částka (mld. Kč)	%	Rok	částka (mld. Kč)	%
1	1,445		1	1,445		1	1,445		1	1,445	
2	1,373	-5%	2	1,445		2	1,445		2	1,445	
3	1,300	-5%	3	1,445		3	1,445		3	1,445	
4	1,228	-5%	4	1,445		4	1,445		4	1,373	-5%
5	1,156	-5%	5	1,445		5	1,445		5	1,300	-5%
6	1,084	-5%	6	1,373	-5%	6	1,373	-5%	6	1,228	-5%
7	1,011	-5%	7	1,300	-5%	7	1,300	-5%	7	1,156	-5%
8	0,939	-5%	8	1,228	-5%	8	1,228	-5%	8	1,084	-5%
9	0,867	-5%	9	1,156	-5%	9	1,156	-5%	9	1,011	-5%
10	0,795	-5%	10	1,084	-5%	10	1,084	-5%	10	0,939	-5%
11	0,722	-5%	11	1,011	-5%	11	1,011	-5%	11	0,867	-5%
12	0,650	-5%	12	0,939	-5%	12	0,939	-5%	12	0,795	-5%
13	0,578	-5%	13	0,867	-5%	13	0,867	-5%	13	0,722	-5%
14	0,506	-5%	14	0,795	-5%	14	0,795	-5%	14	0,650	-5%
15	0,433	-5%	15	0,722	-5%	15	0,722	-5%	15	0,578	-5%
16	0,361	-5%	16	0,650	-5%	16	0,650	-5%	16	0,506	-5%
17	0,289	-5%	17	0,578	-5%	17	0,578	-5%	17	0,433	-5%
18	0,217	-5%	18	0,506	-5%	18	0,506	-5%			
19	0,144	-5%	19	0,433	-5%						
20	0,072	-5%	20	0,361	-5%						
celkem	15,17		celkem	20,228		celkem	19,434		celkem	16,977	

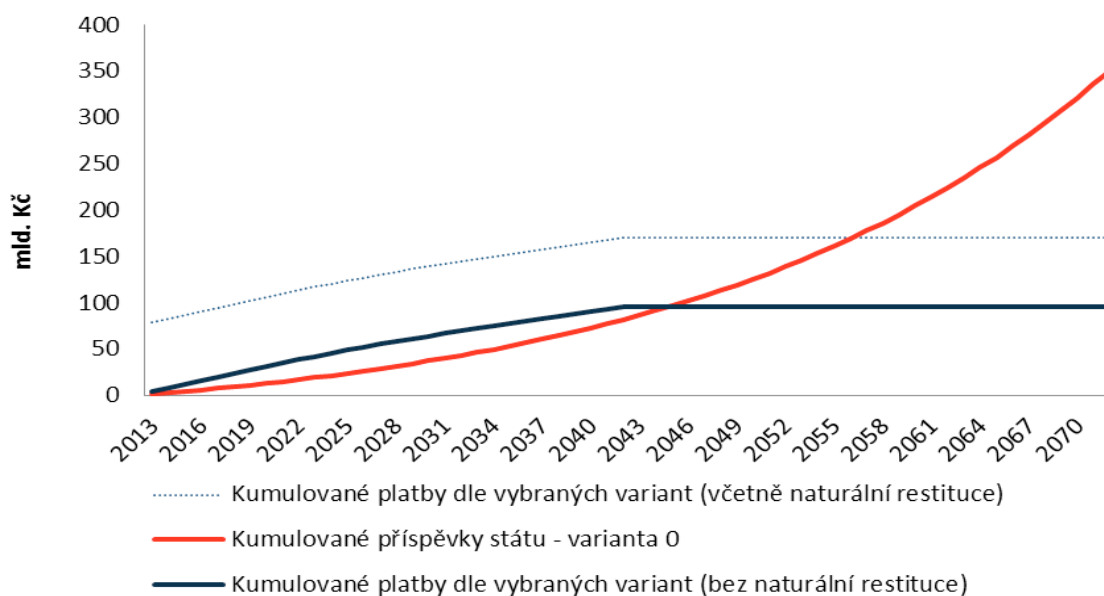
Z hlediska státního rozpočtu je nejméně nákladná varianta 1, tj. přechodné období 20 let se snižováním státního příspěvku od druhého roku dále. Tato varianta je však poměrně náročná pro církev a náboženské společnosti (zejména pro menší z nich), neboť vyžaduje jejich velmi rychlou adaptaci na změnu ve financování. Z tohoto důvodu probíhala jednání o dalších variantách přechodného období, z nichž se jako druhá nejvhodnější z hlediska státního rozpočtu jeví **varianta 4**, která byla přijata do navrhované úpravy.

Výběr nejvhodnějšího řešení – shrnutí a hlavní dopady

Celkové dopady na státní rozpočet

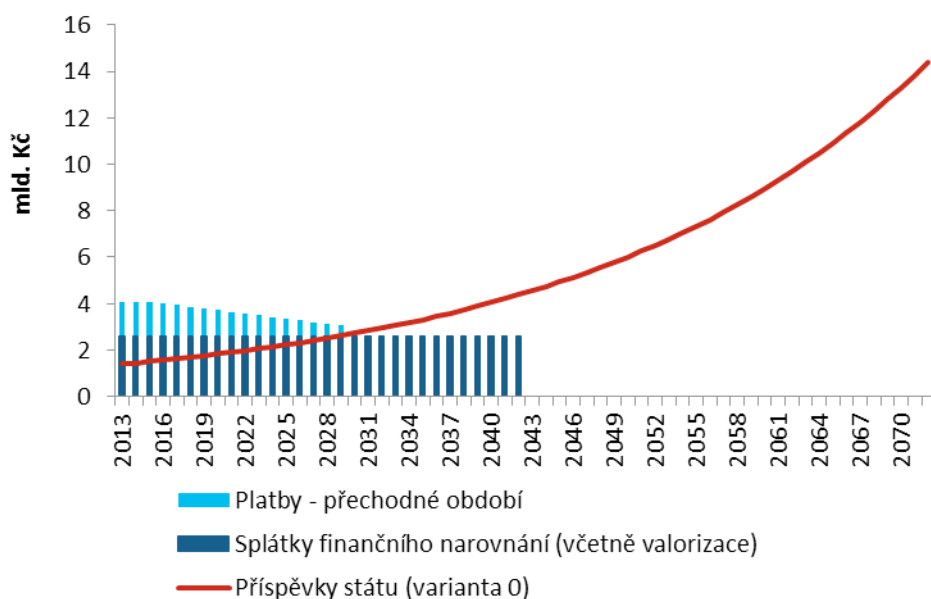
Celkové dopady vybraných variant (A- varianta 4b, B - varianta 3 a C - varianta 4) realizace vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jsou zřejmé z obrázků, které ilustrují srovnání mezi vybranými variantami a nulovou variantou a ukazují, že i pro státní rozpočet je nulová varianta nevýhodná (konkrétně Obrázek 3), neboť v průběhu cca. 45 let by kumulované platby církvím a náboženským společnostem (včetně valorizace a růstu počtu duchovních) překročily hodnotu majetkového vyrovnání (včetně naturální restituce, přechodného období a valorizace finanční náhrady). Bez naturálních restitucí by kumulované platby příspěvků církvím a náboženským společnostem (varianta 0) převýšily celkové kumulované dopady vybraných variant již za 34 let.

Obrázek 3: Porovnání souhrnných dopadů vybraných variant majetkového narovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi (včetně zahrnutí objemu naturální restituce) s nulovou variantou

Obrázek 4 ilustruje rozložení ročních plateb dle vybraných variant (bez naturální restituce; s valorizací) v porovnání s ročními platbami dle nulové varianty (valorizace a růst počtu duchovních).

Obrázek 4: Porovnání ročních plateb dle vybraných variant (bez naturální restituce, s valorizací, s přechodným obdobím) a ročních plateb nulové dle varianty (s růstem počtu duchovních a valorizací)

Výše uvedené grafy nezohledňují další potenciální náklady pro státní rozpočet plynoucí z nulové varianty – zejména:

- náklady spojené s případným „živelným“ vydáváním majetku církvím a náboženským společenstvem obecnými soudy, včetně následných navazujících soudních sporů fyzických a právnických osob, které měly církevní majetek v držení, se státem,
- náklady spojené s blokováním rozvojem obcí.

Při zahrnutí výše uvedených nákladů je pravděpodobné, že by náklady nulové varianty překročily náklady vybrané varianty podstatně dříve než za výše uvedených 34 let.

Celkové dopady na podnikatelské prostředí a na obce

Pro obce a podnikatelské prostředí bude mít realizace vybraných variant (A – varianta 4b, B – varianta 3 a C – varianta 4) významné přínosy v podobě definitivního odblokování církevního majetku. Bude právně uvolněn původní majetek církví a náboženských společností, s nímž dispozice zakazuje ustanovení § 29 zákona o půdě a ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, a to zrušením citovaných ustanovení. Dosavadní blokace církevního majetku brání rozvoji měst a obcí i některým podnikatelským aktivitám, včetně využívání možnosti čerpat prostředky z evropských fondů. Zrušení blokačních paragrafů umožní s dotčeným nemovitým majetkem do budoucna volně právně nakládat. Tím bude podpořen rozvoj obcí i krajů, především individuální bytové i podnikatelské výstavby, a zabrání se dalšímu zhoršování technického stavu nemovitostí blokových příslušnými ustanoveními. Rovněž stát bude moci volně disponovat s částí majetku, který je dosud zablokovan, a tento majetek bude moci přinášet státu výnosy. Vzhledem k rozptýlení a heterogenitě blokovaného majetku lze reálné přínosy pouze obtížně vyčíslit, nicméně lze se domnívat, že řádově se budou pohybovat v jednotkách až desítkách miliard Kč v horizontu 60 let.

Implementace

Z hlediska implementace je zásadních několik pravidel, na nichž je navrhované řešení vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi postaveno. Tato pravidla se týkají zejména části navrhovaného řešení, která bude probíhat formou naturální restituce:

a) Naturálně bude vydáván pouze majetek, který patřil církvím a náboženským společnostem, v rozhodném období (25. 2. 1948 – 1. 1. 1990) se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy.

Vzhledem k rozsáhlým změnám ve vlastnictví původního církevního majetku, k nimž v průběhu více než 60 let došlo, je nemožné napravit všechny křivdy, které byly na církvích a náboženských společnostech spáchány, aniž by byly spáchány křivdy nové. Při vydávání věcí bude postupováno následovně:

- vydávají se věci z majetku státu; přestože věci, které se staly v rozhodném období předmětem majetkové křivdy, jsou v současné době taktéž v majetku obcí, krajů a dalších právnických a fyzických osob, takové věci se nevydávají,
- vydávají se pouze věci, které se staly předmětem majetkové křivdy v rozhodném období, tj. v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990,
- nevydávají se zastavěné pozemky, nemovitosti na území vojenských újezdů, nemovitosti, které Policie ČR nezbytně potřebuje k zajištění bezpečnosti státu, církevní matriky a sportovní hřiště,
- proces vydání je odlišný v případě zemědělských nemovitostí, jak jsou definovány ustanovením § 2 písm. b), a v případě ostatních nemovitých věcí,
- movité věci se vydávají pouze v případech, pokud funkčně souvisely nebo souvisejí s vydávanou nemovitostí, nebo pokud funkčně souvisejí s nemovitostí, kterou oprávněná osoba vlastní,
- výzvu k vydání věci je třeba uplatnit v prekluzivní lhůtě jednoho roku,
- nárok na vydání nemovité věci zůstane zachován, i když byla výzva uplatněna u nepříslušné osoby,

- věci se vydávají ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení výzvy,
- věci se vydávají na základě dohody o vydání věci, popřípadě na základě rozhodnutí pozemkového úřadu nebo soudu,
- s vydávanou nemovitou věcí se vydají rovněž majetková práva a jiné majetkové hodnoty z původního majetku církví a náboženských společností, které jsou v majetku státu a s vydávanou nemovitou věcí souvisely anebo souvisejí.

b) Zapojení pozemkových úřadů do procesu vydávání zemědělských nemovitostí

Jiné nemovité věci než zemědělské nemovitosti se vydávají na základě dohody o vydání věci, kterou uzavírá oprávněná osoba s povinnou osobou. Taková dohoda není schvalována žádným správním orgánem.

U vydávání zemědělských nemovitostí je stanoven odlišný postup s ohledem na skutečnost, že zejména v případě zemědělských pozemků došlo v minulosti k významným změnám v půdní držbě. Vydání zemědělských i lesních pozemků a jejich zápisu do katastru nemovitostí proto musí předcházet jejich identifikace porovnáním údajů dřívějších pozemkových evidencí s údaji současného katastru nemovitostí. Z důvodů časových a ekonomických se proto především s ohledem na rozsáhlé změny v půdní držbě zemědělské nemovitosti vydávají v podobném režimu, jako je tomu u zákona o půdě. Způsob vydávání zemědělských nemovitostí prostřednictvím pozemkových úřadů se opírá o mnohaletou zkušenost těchto úřadů s problematikou navrácení pozemků a budov, které byly součástí původních zemědělských usedlostí.

Nezbytným podkladem pro vydání zemědělských či lesních pozemků oprávněným osobám podle tohoto zákona je aktuálně vyhotovené srovnávací sestavení parcel dřívějších pozemkových evidencí s parcelami katastru nemovitostí. Návrh zákona počítá s nevydáním zastavěných částí pozemků. Byla-li část pozemku, na který byl uplatněn nárok na vydání, po přechodu či převodu na stát zastavěna, bude třeba ji oddělit a zbylou vydávanou část pozemku geometricky zaměřit. Zajištění těchto podkladů je nutnou podmínkou pro bezchybné provedení zápisu vydávaných pozemků do katastru nemovitostí.

Navrhované vydávání zemědělských nemovitostí rovněž umožňuje uzavření dohody mezi oprávněnou a povinnou osobou. Tento postup se předpokládá zejména u lesních pozemků, které se nacházejí ve svých původních hranicích, jakož i u hospodářských budov. Dohoda o vydání zemědělských nemovitostí musí být předložena pozemkovému úřadu, který ve správním řízení rozhodne o jejím schválení či neschválení. Pokud k uzavření dohody nedojde, pozemkový úřad za předpokladu, že u něj oprávněná osoba včas uplatnila svůj nárok, sám zajistí nezbytné podklady a posoudí veškeré právní skutečnosti. O vydání či nevydání nemovitosti rozhodne ve správním řízení a zajistí záznam změny vlastnictví v katastru nemovitostí.

c) Uzavírání smluv o vypořádání mezi státem a dotčenými církvemi a náboženskými společnostmi

Na základě a v mezích navrhovaného zákona budou uzavírány smlouvy o vypořádání mezi státem a jednotlivými církvemi a náboženskými společnostmi. V těchto smlouvách budou z důvodu právní jistoty obou stran ujednány především výsledné částky odškodnění připadající jednotlivé církvi nebo náboženské společnosti. Dále bude obsahem každé smlouvy ujednání o tom, že veškeré majetkové nároky dotčené církve nebo náboženské společnosti za nevydaný původní majetek jsou tím vypořádány. Navržená forma smluv mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi se jeví nejvhodnější zejména z důvodu vyjádření vztahu obou subjektů. Důležitý je zde také prvek „dobrovolnosti“ přístupu k vypořádání a rovnosti subjektů v rámci tohoto vypořádání.

Kontrola a vynucování

Kontrola a vynucování je v případě realizace navrhovaného řešení relativně bez problémů, pokud církev a náboženské společnosti uzavřou se státem smlouvy o vypořádání a výplata finanční náhrady a příspěvku na podporu činnosti i vydávání naturálního plnění budou probíhat bez problémů, není třeba zavádět speciální kontrolní nebo vynucovací mechanismy.

Přezkum účinnosti

Obdobně jako v případě kontroly a vynucování není v tomto případě nutná žádná speciální metoda přezkumu účinnosti.

Kontakt na zpracovatele

PhDr. Mgr. Jana Chvalková
EEIP, a.s.
Thunovská 12
118 00 Praha 1
Tel.: 224 232 754
Email: jana.chvalkowska@eeip.cz

B. Soulad navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Návrh zákona odstraňuje existující rozpory s čl. 1 odst. 1 Ústavy, čl. 11, čl. 15 odst. 1 a s čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod, které byly konstatovány v nálezů Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010.

Návrh zákona naplňuje závazek zákonodárce vyjádřený v § 29 zákona o půdě spočívající v přijetí zvláštního zákona, který vypořádá majetek církví a náboženských společností. Tento závazek nebyl po dobu 20 let splněn. Návrh zákona tak nastoluje důvěru v právní stát ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy.

Návrh zákona realizuje legitimní očekávání církví a náboženských společností, které je jako majetkový zájem chráněno čl. 11 Listiny. Toto legitimní očekávání vzniklo příslibem zákonodárce v § 29 zákona o půdě a bylo dále utvrzováno postojem a přísliby vrcholných orgánů výkonné moci (vládní programová prohlášení) a dlouhodobou judikaturou Ústavního soudu (např. nález sp. zn. II. ÚS 528/02 ze dne 2. 2. 2005, stanovisko sp. zn. PL ÚS-st. 22/05 ze dne 1. listopadu 2005, usnesení sp. zn. II. ÚS 687/04 ze dne 19. ledna 2006, nález sp. zn. II. ÚS 2326/07 ze dne z 31. 3. 2011. a I. ÚS 562/09 ze dne 31. 8. 2011).

Návrh zákona napравuje dosavadní stav, kdy si na jedné straně stát ponechává původní církevní majetek, který nezávislost (historických) církví a náboženských společností zajišťoval, a na druhé straně zůstávají církve a náboženské společnosti závislé na financování ze státního rozpočtu, a to podle zákona č. 218/1949 Sb. Cílem zákona č. 218/1949 Sb. přitom bylo dostat církve a náboženské společnosti pod kontrolu státu. Současný stav brání plné realizaci čl. 16 odst. 1 Listiny, který zaručuje svobodu projevu náboženskou vírou ve společnosti, včetně obecně prospěšných aktivit, a čl. 16 odst. 2 Listiny, který zaručuje nezávislost církví a náboženských společností na státu, a to včetně hospodářské nezávislosti. Tyto záruky jsou nezbytné pro zajištění svobody náboženského vyznání podle čl. 15 Listiny.

Návrh zákona zároveň respektuje závěry Ústavního soudu z jeho nálezu sp. zn. I ÚS 2166/10 a neumožňuje naturální restituci u blokováných pozemků, které osoby odlišné od státu v dobré víře zastavěly nebo je užívají tak, že by jim jejich odejmutí způsobilo významné škody.

C. Soulad navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie

Z hlediska souladu právního řádu České republiky s předpisy Evropské unie se konstatuje, že legislativní úprava postavení církví a náboženských společností nespádá do pravomoci Evropské unie, nýbrž do pravomoci členských států. Podle čl. 345 Smlouvy o fungování Evropské unie se smlouva nijak nedotýká úpravy vlastnického práva uplatňované v členských státech.

Návrh zákona spadá pouze do působnosti čl. 126 Smlouvy o fungování Evropské unie upravujícího dodržování rozpočtové kázně. Problematika předpokládaných dopadů navrhovaného zákona do ukazatele státní dluh podle metodiky ESA 95 byla projednána Ministerstvem financí a Českým statistickým úřadem s kompetentními pracovníky EU a Eurostatu. Ministerstvo financí je přesvědčeno o pozitivním závěru jednání a o tom, že výsledné metodické řešení nebude negativně ovlivňovat ukazatel státního dluhu zahrnutý do Konvergenčního programu.

D. Soulad navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Návrh zákona není v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.

Návrh zákona odstraňuje rozpor s čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, který byl konstatován v nálezů Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. července 2010. Výše zmíněné ustanovení zaručuje ochranu majetku. Předmětem ochrany však není pouze nabytý majetek, ale také legitimní očekávání nabytí takového majetku. V případě církví a náboženských společností byl majetkový nárok založen příslibem zákonodárce přijmout zákon, který vypořádá majetek církví a náboženských společností (§ 29 zákona o půdě).

Na tuto situaci dopadá rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. června 2004 ve věci Broniowski, ve kterém soud konstatoval porušení čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě v důsledku nečinnosti státu, který nepřijal právním řádem předvídaný zákon, podle kterého byl mohlo být rozhodnuto o odškodnění.

E. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Celková částka paušální finanční náhrady činí 59 mld. Kč. Splácení finanční náhrady bude rozvrženo do 30 let. Roční splátka je prováděna za kalendářní rok, a to vždy nejpozději do 31. prosince kalendářního roku, na který je určena. V prvním roce splácení (2013) bude výše splátky 1,97 mld. Kč. Následující splátky budou valorizovány dle aktuální míry inflace. Reálná hodnota splátek bude tedy neměnná. Po dobu přechodného období bude stát církvím a náboženským společnostem poskytovat příspěvek podle § 16. Výše příspěvku v prvním roce přechodného období (roce 2013) bude odvozena z výše příspěvku poskytnutého v roce 2011 církvím a náboženským společnostem na základě zákona č. 218/1949 Sb. a v souladu s Deklarací shody. Jeho výše bude 1,445 mld. Kč. Částka vyplácená první 3 roky přechodného období bude neměnná. Od čtvrtého roku bude každoročně snížena o částku odpovídající 5 % částky vyplácené v prvním roce přechodného období. Celková délka přechodného období bude 17 let. Celková výše plateb za tuto dobu dosáhne výše 16,997 mld. Kč.

Paušální finanční náhrada a příspěvek na činnost církve a náboženské společnosti budou vypláceny ze státního rozpočtu, rozpočtové kapitoly Ministerstva kultury.

Přestože výdaje státu v souvislosti s vyplácením finančního odškodnění oproti současnému stavu vzrostou (zejména po dobu přechodného financování), z dlouhodobého hlediska je navrhované řešení pro stát výhodné. Zatímco současný model je charakteristický nemožností kontroly nárůstu objemu prostředků poskytovaných církvím a náboženským společnostem a svojí časovou neukončeností, navrhovaný model stanoví konečnou výši odškodnění, která nebude překročena.

Předpokládá se dopad do rozpočtu resortu Ministerstva zemědělství, který lze odhadnout v přibližné výši 500 mil. Kč a bude souviset zejména se zvýšenými náklady na činnost pozemkových úřadů. Dále se předpokládá dopad ve výši 30 mil. Kč v resortu Ministerstva zdravotnictví. Tyto náklady budou rozloženy do delšího časového období než jeden rok.

Finanční dopady navrhovaného zákona budou zapracovány do návrhů státního rozpočtu na příslušná léta.

Hospodářský a finanční dosah na rozpočty některých obcí bude pozitivní zejména v souvislosti se zrušením blokačních paragrafů. To umožní vyjasnění vlastnických poměrů v obcích, které jsou předpokladem např. pro využití podpory z různých dotačních titulů (zejména ze strukturálních fondů EU). Mnohé obce, jejichž rozvoj je v současnosti blokován § 29 zákona o půdě, budou moci odblokovat pozemky využít pro vlastní rozvoj.

Hospodářský dosah na jiné veřejné rozpočty se vzhledem k vymezení povinných osob nepředpokládá.

F. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah na podnikatelské prostředí

Hospodářský a finanční dosah na podnikatelské prostředí bude jednoznačně pozitivní. Ukončení období nejistoty ohledně blokováných nemovitostí umožní rozvoj bytové a jiné výstavby či jiného hospodářského využití nemovitostí.

G. Dopady ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Návrh nemá žádné dopady ve vztahu k rovnosti příležitostí a postavení mužů a žen, protože neupravuje žádné oblasti vztahů odlišně pro muže a ženy.

Zvláštní část

K § 1

V souladu s předchozími obdobnými předpisy (např. zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákon o půdě) se stanoví rozhodné období, tj. od 25. února 1948 do 1. ledna 1990, ve kterém registrované církve a náboženské společnosti utrpěly majetkovou křivdu.

Celý zákon vychází z koncepce tzv. kombinovaného majetkového vyrovnání státu a registrovaných církví a náboženských společností. Část původního majetku církví a náboženských společností se vydává, část se nevydává a v souvislosti s tím se poskytuje finanční náhrada podle § 15 a násl. Konsensus ve věci rozsahu vydávaného a nahrazovaného majetku byl dosažen při jednání mezi vládou a vládou ČR pro narovnání vztahu mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi (viz usnesení vlády ze dne ze dne 17. března 2011 č. 204) a reprezentacemi registrovaných církví a náboženských společností.

Vypořádáním majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi se rozumí ukončení stavu, kdy stát na jedné straně přijímá závazek vydat předpisy o majetku, který registrované církve a náboženské společnosti pozbyly v rozhodném období (k tomu viz § 29 zákona o půdě, nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS. 9/07 ze dne 1. července 2010), na druhé straně legitimní očekávání církví a náboženských společností dosud nenaplnil. Jedním z důsledků vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi bude dosažení tzv. restituční tečky, tedy stavu, kdy budou vypořádány vztahy mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi vyplývající z majetkových křivd způsobených v době nesvobody.

Registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi se rozumí církve a náboženské společnosti registrované podle zákona o církvích a náboženských společnostech. Církev a náboženská společnost se stává právnickou osobou registrací. Veřejný seznam všech registrovaných církví a náboženských společností vede Ministerstvo kultury v Rejstříku registrovaných církví a náboženských společností.

Zmírnění některých majetkových křivd způsobených registrovaným církvím a náboženským společnostem je nezbytným předpokladem k obnovení majetkové základny registrovaných církví a náboženských společností poškozených v době nesvobody. Jedním z důsledků církvím a náboženským společnostem vnuceného systému přímého financování státem (podle zákona č. 218/1949 Sb.) je vytvoření ekonomické závislosti církví a náboženských společností na státu. Jedním z účelů tohoto zákona je tento nežádoucí stav odstranit.

Zákon ve svém důsledku nahrazuje vztah mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, který církvím a náboženským společnostem vnutila v době nesvobody totalitní moc, jež se v návaznosti na zbavení církví a náboženských společností veškeré hospodářské základny zavázala církve a náboženské společnosti přímo financovat (srov. § 1, § 10 a § 11 zákona č. 218/1949 Sb., v původním znění). Stát se zavázal hradit církvím a náboženským společnostem osobní požitky duchovních a dalších zaměstnanců, náhrady stěhovacích a jiných výloh, sociální a jiné pojištění duchovních a dalších zaměstnanců a věcné náklady. Zákonem č. 218/1949 Sb. na sebe stát převzal také povinnosti vyplývající z tzv. patronátů.

K § 2

Definuje se pojem „původní majetek registrovaných církví a náboženských společností“ deklarující rozsah majetkové újmy, kterou církve a náboženské společnosti utrpěly v rozhodném období. Podle tohoto zákona se vydávají věci z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, které jsou v majetku státu a které se staly v rozhodném období předmětem majetkové křivdy v důsledku skutečností uvedených v § 5. Kromě věcí jsou v původním majetku registrovaných církví a náboženských společností zahrnuta i majetková práva a hodnoty v minulosti oprávněným osobám příslušející. Za původní majetek registrovaných církví a náboženských společností je považován jednak majetek registrovaných církví a náboženských společností jako samostatných právnických osob, jednak majetek právnických osob jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, Náboženské matice a dalších právnických osob, které přispívaly k naplňování poslání registrovaných církví a náboženských společností zejména v obecně prospěšných aktivitách (nadace, spolky). Za původní majetek registrovaných církví a náboženských společností je považován rovněž majetek právních předchůdců právnických osob uvedených v předchozí větě.

Pro účely zákona se vymezuje pojem „zemědělské nemovitosti“. Jedná se o nemovitosti v rozsahu stanoveném v návaznosti na vymezení pojmu „zemědělský majetek“ v § 1 odst. 1 zákona o půdě, včetně obytných a hospodářských budov a staveb sloužících lesní výrobě (např. hájenky), za podmínky, že uvedený charakter dotčené nemovitosti měly ke dni 24. června 1991 (den nabytí účinnosti zákona o půdě). Datum 24. červen 1991 má význam z toho důvodu, že majetek, který by měl tento charakter, ale stát by jej nabyt až po 24. červnu 1991, nebo se jím stal až po tomto datu, již „zemědělskou nemovitostí“ ve smyslu zákona není.

K § 3

Oprávněné osobě vzniká za podmínek stanovených tímto zákonem nárok na vydání věci.

Oprávněnou osobou uvedenou v písmeni a) je registrovaná církev a náboženská společnost.

Oprávněnou osobou uvedenou v písmeni b) je právnická osoba, která byla zřízena nebo založena jako součást registrované církve a náboženské společnosti.

Oprávněnou osobou uvedenou v písmeni c) je právnická osoba zřízená nebo založená za účelem podpory činnosti církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům. Podstatným znakem této skupiny právnických osob je vymezení účelu zřízení či založení právnické osoby, nikoliv skutečnost, zda oprávněná osoba je součástí vnitřní struktury církve nebo náboženské společnosti. Jedná se zejména o právnické osoby zřizované podle předpisů občanského práva, např. nadace či spolky. Duchovním účelem se rozumí např. vysluhování svátostí, pořádání bohoslužebných obřadů či modlitebních setkání. Pastoračním účelem je např. výuka náboženství, příprava na udílení svátostí, setkávání společenství atp. Charitativním účelem se rozumí poskytování služeb bliženecké lásky, obecně známým pod pojmem charita, resp. diakonie. Vzdělávacím účelem je poskytování vzdělávání, ať v rámci soustavy veřejného školství či interní povahy. Administrativním účelem je výkon správní agendy církví a náboženských společností.

Náboženská matice (se sídlem Thákurova 3, Praha 6, IČ 00052914) je právnickou osobou sui generis; jedná se o právního nástupce náboženských fondů založených císařem

Josefem II. (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 A 35/2002 – 73, ve kterém se stanoví, že Náboženská matice „není organizační součástí římskokatolické církve, a není však ani státním fondem a majetek fond tvořící není majetkem státu. Jde o zvláštní samostatný subjekt, jehož účelem je správa části majetku římskokatolické církve a výnosů z něho, a to pro potřeby římskokatolické církve“). Náboženská matice není zapsána v Rejstříku evidovaných právnických osob ani v jiném obdobném rejstříku. Náboženská matice v rozhodném období působila ve dvojí roli, jednak jako vlastník původního majetku církví a náboženských společností a jednak jako správce majetku obsazených klášterů a řeholních domů (vyhláška č. 351/1950 Ú. 1. I., o převzetí správy některých majetkových podstat náboženským fondem).

Osoba uvedená v písmenech a) až d) je oprávněnou osobou za podmínky, že v rozhodném období utrpěla sama nebo její právní předchůdce majetkovou křivdu, a to v důsledku některé ze skutečností taxativně stanovených v § 5.

K § 4

Předmětem vydání je výhradně majetek státu. Návrh zákona v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 2166/10 vylučuje z okruhu povinných osob nestátní subjekty, u nichž hrozí, že by jim odejmutí majetku mohlo způsobit významné škody.

Povinnými osobami jsou primárně Pozemkový fond České republiky a státní organizace Lesy České republiky, s. p. Tyto subjekty spravují, resp. hospodaří se státním majetkem, který má hospodářský (zemědělský charakter). Primárním cílem majetkového vyrovnání je umožnit církvím a náboženským společnostem, aby se mohly stát trvale finančně nezávislé na státu. Proto hlavní část majetku, který bude církvím a náboženským společnostem vrácen, tvoří hospodářské (zemědělské) nemovitosti – pole, lesy, rybníky a související stavby.

U ostatních povinných osob, kterými jsou jednak organizační složky státu a jednak všechny další státní organizace, se umožňuje vydávání pouze omezeného okruhu majetku.

Zdůrazňuje se, že státní organizace vlastním jménem jednají ve všech právních vztazích týkajících se majetku státu a účastní se i řízení před soudy a jinými orgány ve věcech týkajících se majetku státu, včetně řízení o určení, zda tu vlastnické právo státu je či není. Obdobné právo má stanoveno i Pozemkový fond České republiky (§ 2 odst. 2 ve spojení s § 55 odst. 1 věta druhá zákona č. 219/2000 Sb.). Procesní způsobilost státních organizací a Pozemkového fondu jednat samostatně jako účastník před soudem v případě, že nárok bude u soudu uplatněn, je v současné době upravena občanským soudním řádem (§ 20 odst. 2).

K § 5

Rozsah skutečností podle § 5 vychází z příslušných ustanovení obdobných předpisů upravujících zmírnění majetkových křivd způsobených v době nesvobody (např. § 6 odst. 1 zákona o půdě, § 6 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb.). Do výčtu nebyly zahrnuty tituly typické pro fyzické osoby (např. § 6 odst. 1 písm. a) zákona č. 87/1991 Sb.). Došlo k zohlednění titulů, které byly projevem perzekuce církví a náboženských společností, k jejichž uplatnění v předešlém restitučním zákonodárství, jež se na církve a náboženské společnosti nevztahovalo, nemohlo dojít (např. písmeno b)), popřípadě které spočívají v záměrné pasivitě státu, zejména v odeřpení nebo neposkytnutí ochrany vlastnického práva orgány veřejné moci (např. v případech arizovaného židovského majetku písmeno j)).

Výčet skutečností uvedených v § 5 respektuje princip, že k majetkové křivdě muselo dojít v rozhodném období.

K § 6

Pozemkový fond České republiky a Lesy České republiky, s. p. vydávají nemovité věci z původního majetku církví a náboženských společností, které jsou ve vlastnictví státu a staly se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období (tj. mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990) v důsledku některé ze skutečností taxativně stanovených v písmenech a) až l). Majetková křivda je dána, nastala-li v rozhodném období některá ze skutečností taxativně uvedených v § 5.

Pozemkový fond České republiky k 1. květnu 2011 evidoval 48 412 ha pozemků dotčených blokací podle § 29 zákona o půdě. Hodnota tohoto majetku byla vyčíslena na 31 mld. Kč. Celý blokovaný rozsah pozemků v Pozemkovém fondu České republiky však vydán nebude, neboť Pozemkový fond České republiky blokuje např. parcelu o výměře 2 000 m², ale příslušné církvi a náboženské společnosti bude vydáno pouze 100 m² z této parcely. Údaj o tom, kolik bude registrovaným církvím a náboženským společnostem z pozemků blokovaných u Pozemkového fondu České republiky skutečně vydáno, nelze v současnosti získat.

Lesy České republiky, s. p. evidovaly 151 777 ha lesních pozemků a 33,7 ha zastavěných pozemků z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností v hodnotě cca 44 mld. Kč. Ani u tohoto majetku nelze nyní přesně odhadnout, jaká jeho část bude skutečně vrácena.

K § 7

Ustanovení § 7 umožňuje vydání věcí z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností ostatními povinnými osobami. Cílem je zachovat stávající funkční celky a plně obnovit ty funkční celky, které v rámci původního majetku registrovaných církví a náboženských společností existovaly a byly totalitním režimem narušeny.

Odstavec 1 upravuje vydání nemovitostí, které jsou ve vlastnictví státu a staly se předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, a zároveň funkčně souvisejí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba nebo její právní předchůdce vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona. Ustanovení se rovněž týká nemovitostí, které v rozhodném období sloužily k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních.

Nemovitou věcí funkčně související s majetkem, který oprávněná osoba vlastní, je především pozemek pod stavbou a pozemek, který bezprostředně souvisí se stavbou a je podmínkou jejího provozu, anebo nemovitá věc umístěná na pozemku ve vlastnictví oprávněné osoby. Např. zákon č. 298/1990 Sb. převedl na oprávněné osoby souviselé celky nemovitostí; v důsledku aplikace výčtové metody však došlo k nemalému počtu chyb a nebyly tak vydány např. pozemky pod vydávanými budovami, zahrady uprostřed klášterních komplexů atd.

Podle odstavce 1 písmene b) se oprávněným osobám vydávají nemovité věci tzv. „nehospodářské povahy“, tedy takové, které kdykoliv v rozhodném období oprávněným osobám nebo jejich právním předchůdcům sloužily k taxativně vyjmenovaným účelům. Duchovním účelem se rozumí např. vysluhování svátostí, pořádání bohoslužebných obřadů či

modlitebních setkání. Pastoračním účelem je např. výuka náboženství, příprava na udílení svátostí, setkávání společenství atp. Charitativním účelem se rozumí poskytování služeb bliženecké lásky, obecně známým pod pojmem charita, resp. diakonie. Vzdělávacím účelem je poskytování vzdělávání, ať v rámci soustavy veřejného školství či interní povahy. Administrativním účelem je výkon správní agendy církví a náboženských společností. Věcné vymezení tak dopadá např. na budovy far, modliteben, kostelů, církevních škol, seminářů či charit.

Na základě odstavce 2 mají být oprávněným osobám vydány movité věci, které funkčně souvisely nebo souvisejí s nemovitostmi, které oprávněné osoby již vlastní, nebo které se vydávají podle tohoto zákona. Do takto definovaného okruhu věcí patří zejména movité věci, které byly příslušenstvím nemovitosti z původního církevního majetku (např. oltáře, monstrance, kalichy), ale v současnosti buď nejsou určeny k užívání s touto nemovitostí, anebo mají odlišného vlastníka od vlastníka věci hlavní. Toto ustanovení odstraňuje některé nedůslednosti, k nimž došlo při vracení majetku podle zákona č. 298/1990 Sb., a zároveň napravuje křivdy, způsobené např. konfiskací kultovních předmětů.

Hodnotu majetku vydávaného podle § 7 je velmi obtížné až nemožné vyčíslit, neboť tento majetek nebyl v evidencích samotných registrovaných církví a náboženských společností rozlišen a dnes ho nelze identifikovat. Vzhledem k tomu, že se jedná o majetek určený pouze pro nehopodářské účely, nejedná se o majetek velkého rozsahu. Při vyčíslení celkové hodnoty majetku vydávaného registrovaným církvím a náboženským společnostem se s tímto majetkem počítá jako s kompenzací za určité, rovněž přesně nevyčíslitelné ztráty, které při vydávání majetku registrovaným církvím a náboženským společnostem nastanou. Je třeba zohlednit skutečnost, že nebude vydán celý rozsah pozemků blokových v Pozemkovém fondu České republiky. Podle informací Pozemkového fondu České republiky je výměra blokových pozemků udávána výměrou všech pozemků, které jsou církevními restitucemi dotčeny. Pozemkový fond České republiky tak např. blokuje parcelu o výměře 2 000 m², ale církví a náboženské společnosti bude vydáno pouze 100 m² z této parcely. Údaj o tom, kolik bude registrovaným církvím a náboženským společnostem z výměry 48 412 ha pozemků blokových u Pozemkového fondu České republiky skutečně vydáno, v současnosti nelze získat.

Hodnota majetku vydávaného podle § 7 tudíž nezvyšuje celkovou hodnotu vydávaného majetku, neboť lze důvodně předpokládat, že vrácení tohoto majetku pouze umožní, aby se skutečná hodnota majetku vydaného registrovaným církvím a náboženským společnostem přiblížila předem vyčíslené hodnotě tohoto majetku.

K § 8

Odstavec 1 představuje speciální úpravu ve vztahu k ustanovením § 5 až 7 obsahujícím obecnou úpravu podmínek, jejichž splnění je předpokladem vydání věci. Jsou tak vymezeny případy, kdy se věci nevydávají, přestože všechny skutečnosti podle § 5 až 7 ve vztahu k nim budou prokázány.

Nevidávají se zastavěné pozemky, jejichž vydávání neumožnily ani předchozí restituční právní předpisy (viz např. § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě). Pro účely tohoto zákona se vymezuje zastavěný pozemek v § 8 odst. 1 písm. a). Za zastavěný pozemek se považuje i pozemek (resp. část pozemku), který je zastavěn stavbou dopravní infrastruktury.

Nemovitá věc se rovněž nevydává, jestliže na stát přešla podle zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, a tvoří území vojenského újezdu. Podle § 31 odst. 1 zákona č.

222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, „majetek na území újezdu, s výjimkou vneseného majetku, smí být jen ve vlastnictví státu“.

Nelze vydat církevní matriky, které přešly do vlastnictví státu podle § 27 zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách.

Nelze vydat nemovitou věc užívanou k plnění úkolů bezpečnostního sboru nebo k přípravě na plnění těchto úkolů. Podle stanoviska Ministerstva vnitra č.j. MV-4583-/OSM-2008 se například v případě Policie České republiky jedná třeba o následující objekty:

- Praha 6 – Pelléova 19, objekt čp. 299 na p.č. 765/1; pozemek p.č. 765/1, p.č. 768/1 + další vše v k.ú. Bubeneč,
- České Budějovice, objekt čp. 192 na p.č. 316 (krajská správa Jihočeského kraje); pozemek p.č. 316 k.ú. České Budějovice,
- Kladno, objekt čp. 632 na p.č. 4902 (okresní ředitelství Policie ČR Kladno); pozemek p.č. 4902 k.ú. Kladno, pozemek p.č. 4903, p.č. 4906, p.č. 4907,
- Olomouc, objekt čp. 481 na st. 42/1, st. p.č. 42/1, st. p.č.109/1, st. 109/2, st.p.č. 110/2 vše v k.ú. Olomouc – město,
- Krnov, budova občanské vybavenosti čp. 857 na p.č. 2630, pozemek p.č. 2630, k.ú. Krnov-Horní Předměstí.

V návaznosti na Koncepti státní podpory sportu v České republice, která byla schválena usnesením vlády ze dne 9. března 2011 č. 167, se stanoví, že nelze vydat pozemek vyňatý ze zemědělského půdního fondu, na kterém bylo v souladu se stavebním zákonem zřízeno sportovní hřiště, které je užíváno.

Nevydává se nemovitá věc tvořící území národního parku nebo národní přírodní rezervace a stavby, které se nacházejí na tomto území. Národní parky a národní přírodní rezervace jsou území, kde existuje veřejný zájem na velmi přísném stupni ochrany přírody, což znamená vysokou nebo velmi vysokou mírou regulace hospodaření s majetkem. Podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, nelze pozemky v takto chráněných územích ve vlastnictví státu zcizit.

Veřejný zájem na vybudování veřejně prospěšných staveb dopravní a technické infrastruktury vyjádřený ve schválené územní plánovací dokumentaci je rovněž důvodem pro nevydání části nemovitosti, která je pro uskutečnění takové stavby potřebná.

Vydána nebude rovněž věc konfiskovaná na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

V odstavci 2 jsou upraveny situace, kdy stát nemovitou věc, která se vydává, nezbytně potřebuje k plnění svých funkcí vyplývajících z právních předpisů a k plnění těchto funkcí nelze využít věci jiné stát, V takovém případě je oprávněná osoba povinna umožnit povinné osobě užívání takové věci za v místě a čase obvyklé nájemné po dobu 10 let ode dne, kdy nabude vlastnictví věci. Nemožnost využít věci jiné je dána v případě, že namísto vydávané nemovité věci nelze využít jinou nemovitost, a to ani za ztížených podmínek, nebo s většími náklady. V jiných případech není oprávněná osoba povinna umožnit povinné osobě věc užívat jako nájemce.

K § 9

Pro vydávání zemědělských nemovitostí vymezených v § 2 písm. b) byl zvolen odlišný postup než u ostatních nemovitých věcí. Kromě lesních pozemků a zemědělských budov se totiž budou podle tohoto zákona vydávat především zemědělské pozemky. U tohoto majetku však došlo v rozhodném období k rozsáhlým změnám v půdní držbě a k jeho vydání bude ve většině případů nezbytné provést identifikaci pozemků porovnáním údajů dřívějších pozemkových evidencí s údaji současného katastru nemovitostí. Také nelze vyloučit, že nároky budou uplatňovány nikoli na jednotlivé zemědělské nemovitosti označené parcelním číslem či popisným číslem v případě budov, ale na celý soubor nemovitostí tvořících majetkovou podstatu církevního velkostatku, nebo uvedením knihovní vložky, kde jsou zemědělské nemovitosti v původním vlastnictví církví, náboženských řádů a kongregací zapsány.

Z důvodů časových a ekonomických proto bylo navrženo, aby zemědělské nemovitosti byly vydávány v obdobném režimu, jako je tomu podle zákona o půdě, tj. v řízení před pozemkovými úřady v souladu se správním řádem. Pozemkové úřady jednak mají s identifikací zemědělských nemovitostí, na jejichž vydání byl uplatněn nárok, a se způsobem jejich vydávání značné zkušenosti, jednak bude tento způsob ekonomicky zjednodušen, neboť katastrální úřady podle platné právní úpravy (§ 20 zákona č. 139/2002 Sb.), poskytují veškeré podklady a údaje pro pozemkové úřady bezúplatně.

I u zemědělských nemovitostí zákon preferuje jejich vydání na základě dohody mezi oprávněnou a povinnou osobou, tedy shodně jako u ostatního majetku s povinností uzavřít dohodu do 3 měsíců od uplatnění výzvy, u zemědělských nemovitostí však dohoda podléhá schválení pozemkovým úřadem. Takový postup v mnoha případech eliminuje situaci, kdy nárok bude oprávněný, ale dohoda nebude uzavřena způsobem, aby na základě ní mohlo dojít k nabytí vlastnického práva. Pokud pozemkový úřad zjistí, že dohoda v souladu se zákonem uzavřena není, vydá na základě posouzení předložených podkladů rozhodnutí o jejím neschválení. V případě, že pozemkový úřad dohodu neschválí, mohou se oprávněná osoba nebo povinná osoba obrátit na soud, aby rozhodl podle části páté občanského soudního řádu. Pokud soud dohodu schválí, další rozhodnutí pozemkového úřadu není nutné. Pokud soud žalobě proti rozhodnutí pozemkového úřadu nevyhoví nebo žaloba k soudu nebude vůbec podána, bude zahájeno řízení o vydání zemědělské nemovitosti, ve kterém pozemkový úřad zajistí podklady pro vydání zemědělské nemovitosti a vydá konstitutivní rozhodnutí podle odstavce 7.

Pokud k uzavření dohody o vydání zemědělské nemovitosti nedojde, rozhodne na návrh oprávněné osoby o vydání zemědělské nemovitosti pozemkový úřad; návrh lze podat do 6 měsíců od uplynutí lhůty k uzavření dohody. Pro vydání zemědělských nemovitostí rozhodnutím pozemkového úřadu je stanovena lhůta 6 měsíců, nebo 12 měsíců, jedná-li se o zvlášť složitý případ. Za zvlášť složitý případ je nutno pokládat zejména situace, kdy pozemek z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností zasahuje do několika stávajících parcel. Stanovení lhůty pro vydání rozhodnutí odlišně od lhůt podle správního řádu je odůvodněno časovou náročností zajišťování podkladů nezbytných pro vydání rozhodnutí. Jedná se zejména o vyhotovení identifikace parcel, zpracování geometrických plánů pro oddělení částí pozemků, které se podle tohoto zákona nebudou vydávat, a zpracování znaleckých posudků. V případě, že by pro vydání rozhodnutí pozemkového úřadu platily lhůty podle správního řádu, došlo by ke značnému nárůstu administrativy orgánu nadřízeného pozemkovým úřadům prodlužováním lhůt vydáváním usnesení podle § 80 správního řádu. Zároveň je však nezbytné vzhledem ke stanovení delších

lhůt pro rozhodování oproti správnímu řádu šetřit v rámci řízení před pozemkovými úřady právo oprávněných osob domoci se svého nároku včas a vést řízení maximálně efektivně bez zbytečných odkladů.

Může dojít k situaci, kdy předmět uplatněného nároku nebude mít povahu zemědělské nemovitosti a bude podléhat postupu podle § 10. Pozemkový úřad v takových případech – podle odstavce 4 nebo 6, žádost oprávněné osoby zamítne, a ta bude postupovat shodně jako u nemovitosti nezemědělské, tj. buď na základě uzavřené dohody požádá o zápis vkladu vlastnického práva od katastru nemovitostí, anebo, nedojde-li k dohodě, ve lhůtě 3 let se obrátí na soud (§ 10 odst. 4).

Pozemkové úřady rozhodují ve správním řízení. Účastníky řízení před pozemkovým úřadem jsou oprávněná osoba a povinná osoba. V souladu s ústavním pořádkem a o.s.ř. podléhají správní rozhodnutí ohledně vztahů občanskoprávních soudnímu přezkumu podle části páté o.s.ř. Proto se stanoví, že proti rozhodnutí pozemkového úřadu se nelze odvolat, lze podat žalobu podle části páté občanského soudního řádu.

Pravomocné rozhodnutí o schválené dohodě anebo o návrhu oprávněné osoby na vydání věci je listinou způsobilou k provedení záznamu do katastru nemovitostí ve smyslu § 7 odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů.

K § 10

Přestože zákon stanoví jeden nárok na vydání věci, je postup upraven rozdílně pro zemědělské nemovitosti a jiné věci. V případě uplatnění nároku na jiné věci než zemědělské nemovitosti se postupuje podle § 10. Věci z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností se vydávají na základě dohody o vydání věci, kterou uzavírá oprávněná a povinná osoba. Tato dohoda nepodléhá schválení pozemkovým úřadem, jak tomu je v případě dohod o vydání zemědělské nemovitosti podle § 9.

Ve výzvě oprávněná osoba označí věc a uvede právní důvod nároku na vydání věci podle tohoto zákona; k určení věci postačí, pokud je věc označena podle stavu v době, kdy se stala předmětem majetkové krivdy (tj. v době, kdy jí nebo jejímu právnímu předchůdci byla odejmuta). Výzva k vydání věci musí mít písemnou formu. K výzvě oprávněná osoba připojí listinu nebo uvede důvody, z nichž vyplývá, že je splněna některá ze skutečností podle § 5; tato skutečnost se považuje za prokázanou, není-li prokázán opak. Pokud listinu nemá oprávněná osoba k dispozici, doloží skutečnosti ve smyslu § 5 jinak. V případě, že oprávněná osoba uplatňuje vydání věci jako právní nástupce, připojí listinu prokazující právní nástupnictví nebo právní nástupnictví jinak osvědčí.

Výzvu lze doplňovat o další důvody, skutečnosti a listiny osvědčující uplatněný nárok, a to i později, např. v řízení před soudem o uplatnění nároku podle tohoto zákona. Uplatněný nárok nelze takovým podáním rozšiřovat; takové podání je třeba považovat za samostatnou výzvu k vydání věci.

V odstavci 2 je stanovena lhůta, ve které má povinná osoba povinnost uzavřít dohodu o vydání věci, pokud nenastane některá z odlišných variant upravených v § 11. Tato lhůta je určující pro stanovení dne, od kterého oprávněná osoba může uplatnit svůj nárok u soudu podle odstavce 4.

V odstavci 3 je stanoveno, že oprávněná osoba nabývá na základě dohody o vydání věci vlastnictví k nemovité věci evidované v katastru nemovitostí vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí podle zákona č. 265/1992 Sb. U nemovitých věcí, které nejsou

evidovány v katastru nemovitostí a u movitých věcí nabývá oprávněná osoba vlastnictví okamžikem uvedeným ve smlouvě (dohodě).

V odstavci 4 je stanoveno, že oprávněná osoba může uplatnit své nároky u soudu v prekluzivní lhůtě 3 let. Soud bude v řízení rozhodovat o nahrazení projevu vůle povinné osoby. Soud bude řešit, zda oprávněná osoba má nárok na vydání podle tohoto zákona a zda nárok uplatnila včas podle zákona.

K § 11

Nelze vyloučit případy, kdy oprávněná osoba vyzve k vydání věci nesprávnou osobu, která není s majetkem oprávněna hospodařit, v případě Pozemkového fondu České republiky majetek spravovat. Tato situace může nastat zejména v důsledku změn identifikačních údajů k nemovitostem, změn majetkoprávních vztahů v rámci státu, které se nedopatřením či nedbalostí nepromítly v pozemkových knihách, v evidenci nemovitostí bývalých středisek geodzie ani v katastru nemovitostí. Účelem tohoto ustanovení je stanovit postup, při kterém s využitím působnosti katastrálních úřadů může být požadovaný majetek identifikován a povinné osoby zjištěny. Pokud osoba, která obdrží výzvu k vydání věci, zjistí až na základě součinnosti katastrálního úřadu, že je povinnou osobou, běží lhůta pro uzavření dohody o vydání věci od zaslání takových dokladů.

V ustanovení odstavce 3 písm. c) se pamatuje také na situaci, kdy údaje v katastru nemovitostí potvrdí vlastnictví státu, avšak nebude zjištěna konkrétní organizační složka státu nebo státní organizace hospodařící s předmětným majetkem. Pro vyloučení jakýchkoli pochybností se výslovně stanoví, že v případě zemědělských nemovitostí příslušná osoba postoupí výzvu Pozemkovému fondu České republiky. V ostatních případech se výzva postupuje Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, který se věci ujme jako organizační složka státu příslušná podle § 11 odst. 2 zákona o majetku státu hospodařit s majetkem uvedeným v § 11 tohoto zákona a s oprávněnou osobou uzavře dohodu o jejím vydání.

Oprávněným osobám se zakládá právo uplatnit nárok u soudu i v případě, že údaje v katastru budou svědčit jiné osobě než státu, anebo nebude možné vlastníka vůbec zjistit. I v těchto případech se pro uplatnění nároku u soudu stanoví lhůta 3 let, po jejímž uplynutí právo zanikne.

V odstavci 9 se upravuje pravidlo, že s nemovitou věcí se vracejí i související movité věci, aby nemovitá věc mohla být skutečně využívána.

K § 12

V odstavci 1 se stanoví, že věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení výzvy k vydání věci povinné osobě, nedohodne-li se oprávněná osoba s povinnou osobou písemně jinak. Věc se vydává s jejími součástmi a příslušenstvím, které náležely do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, nebo které zastoupily jejich funkci anebo jsou nezbytné k řádnému užívání věci v souladu s jejím účelem. Oprávněná osoba nemá nárok na vypořádání znehodnocení věci a povinná osoba není oprávněna uplatňovat náklady na opravy a úpravy, investice a změny, které na věc vynaložila. Povinná osoba nemá vůči oprávněné osobě jiná práva související s vydávanou věcí, než které stanoví tento zákon, popř. jiný zákon. Oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemá vůči povinné osobě jiná práva související s vydávanou věcí, než které stanoví tento zákon.

Přijetím tohoto zákona se stát nezabývá odpovědností za ekologickou škodu podle jiných právních předpisů.

Odstavec 2 stanoví, že zástavní právo, které vázne na vydávané věci, okamžikem vydání věci ze zákona zaniká. Věc se vydává nezatížena zástavními právy třetích osob. Závazek zajištěný zástavním právem povinná osoba k okamžiku vydání věci vypořádá nebo jinak zajistí.

Odstavec 3 stanoví, že oprávněná osoba jako vlastník vydané věci může do jednoho roku ode dne uzavření dohody o vydání věci v 6 měsíční výpovědní lhůtě vypovědět smlouvu o užívání věci nebo smlouvu o právu odpovídajícímu věcnému břemeni patřícímu určité osobě, uzavřela-li ji povinná osoba za nápadně nevýhodných podmínek. Možnost pro oprávněnou osobu (jako vlastníka) a uživatele věci upravit svoje poměry dohodou tím není dotčena.

K § 13

Z důvodu zajištění účelu tohoto zákona se v odstavci 1 upravuje přechodné omezení dispozic s věcmi z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, které jsou ve vlastnictví státu. Věci z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, které jsou dnes ve vlastnictví státu, nelze po dobu 24 měsíců ode dne vyhlášení zákona převést do vlastnictví jiné osoby, přenechat jiné osobě k užívání, ani zatížit právem jiné osoby. Právní úkony učiněné v rozporu s tímto ustanovením jsou neplatné.

Po uplynutí této lhůty budou v uvedeném rozsahu „blokovány“ nadále pouze věci, na jejichž vydání byl uplatněn nárok podle tohoto zákona, avšak k vydání věci dosud nedošlo, resp. nárok nebyl pravomocně zamítnut rozhodnutím soudu. Tyto věci jsou „blokovány“ do dne, kdy marně uplyne lhůta pro uplatnění nároku na vydání věci u soudu, nebo uplyne lhůta 2 měsíců po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o nároku na vydání věci, byl-li nárok u soudu uplatněn a nebylo-li podáno dovolání; bylo-li podáno dovolání, lhůta se prodlužuje do rozhodnutí dovolacího soudu, kterým se podanému dovolání nevyhoví. Lhůta pro uplatnění nároku na vydání věci u soudu je stanovena v § 10 odst. 4 jako tříletá propadná lhůta.

V odstavci 3 se povinné osobě ukládá povinnost zdržet se přemísťování movité věci z původního církevního majetku na jiné místo, než kde se nachází ke dni doručení výzvy, s výjimkou umístění ve svých prostorách, nebo u vhodného schovatele na základě písemné smlouvy. Tato povinnost trvá do dne, kdy marně uplyne lhůta pro uplatnění nároku na vydání věci u soudu, nebo uplyne lhůta 2 měsíců po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o nároku na vydání věci, byl-li nárok u soudu uplatněn a nebylo-li podáno dovolání; bylo-li podáno dovolání, lhůta se prodlužuje do rozhodnutí dovolacího soudu, kterým se podanému dovolání nevyhoví.

K § 14

Stanoví se, že při vydávání pozemků nebo jejich částí podle tohoto zákona není třeba vydání rozhodnutí nebo jiného opatření jiného orgánu veřejné správy než katastrálního úřadu.

Platí, že v případě použití postupu podle zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, nesmí dojít ke zhoršení postavení oprávněné osoby.

Podle odstavce 2 hradí stát nezbytné náklady spojené s oceněním věcí, identifikací věcí, identifikací parcel, vyhotovením dokladů podle § 11 odst. 2, vytyčením a zaměřením pozemků a vypracováním geometrického plánu. V případě zemědělských nemovitostí tak činí prostřednictvím pozemkových úřadů a v ostatních případech prostřednictvím povinných osob.

K § 15

Jako další formu zmírnění majetkových křivd obdrží každá z taxativně vyjmenovaných registrovaných církví a náboženských společností paušální finanční náhradu. Suma finančních náhrad určených pro všechny tyto církve a náboženské společnosti představuje náhradu za jejich původní majetek, který se v rozhodném období stal předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5 a nemá být těmto církvím a náboženským společnostem podle tohoto zákona vydán. Celková výše finanční náhrady činí 59 mld. Kč.

Finanční náhrada bude rozdělena do 30 bezprostředně po sobě následujících ročních splátek. Počínaje druhým rokem splácení bude nesplacená částka finanční náhrady zvyšována v závislosti na inflaci. Ministerstvo kultury oznámí dotčeným církvím a náboženským společnostem novou, o inflaci navýšenou, výši nesplacené finanční náhrady v okamžiku, kdy celková částka na finanční náhrady bude schválena v rámci zákona o státním rozpočtu. Oprávněnou osobou k čerpání finanční náhrady je přímo dotčená církev nebo náboženská společnost.

Vyplacení finanční náhrady je jedním z předpokladů, které by dotčeným církvím a náboženským společnostem měly umožnit vytvoření hospodářské základny pro trvale udržitelné samofinancování.

S navrženým řešením vyjádřilo souhlas všech dotčených 17 církví a náboženských společností; tento souhlas bude stvrzen ve smlouvách podle § 16.

Finanční náhrada není předmětem daně, poplatku ani jiného obdobného peněžitého plnění.

Výše finanční náhrady byla určena po provedení kvalifikovaného odhadu současné hodnoty původního majetku v zákoně vyjmenovaných registrovaných církví a náboženských společností, který se stal předmětem majetkové křivdy v rozhodném období. Celková hodnota tohoto majetku byla stanovena na 134 mld. Kč. Od této částky byl odečten odhad hodnoty majetku, který bude moci být vydán podle tohoto zákona. Kvalifikovaný odhad vychází z dat dodaných Českým ústavem zeměměřickým a katastrálním, Výzkumným ústavem zemědělské ekonomiky a Ministerstvem zemědělství.

K § 16

O majetkovém vyrovnání uzavře stát s každou dotčenou církví a náboženskou společností tzv. smlouvu o vypořádání. Konsensus na zvoleném řešení – stanovení nároku na finanční náhradu zákonem a jeho stvrzení smlouvou uzavřenou mezi státem a dotčenou církví a náboženskou společností – byl dosažen při jednání mezi představiteli státu a reprezentacemi církví a náboženských společností v roce 2007 a byl potvrzen během jednání v roce 2011. Jeho účelem je posílit právní jistotu dotčených církví a náboženských společností, že závazek státu řádně vypořádat majetkové křivdy z doby nesvobody nebude v budoucnu státem jednostranně změněn či odvolán.

Povaha a náležitosti smlouvy o vypořádání se řídí tímto zákonem. Na smlouvu o vypořádání se použijí rovněž některá ustanovení občanského zákoníku, přičemž vyloučena je

aplikace těch institutů, které umožňují zrušení či skončení smlouvy bez uspokojení věřitele. Tím se respektuje specifická a účel smlouvy, která je uzavírána na základě tohoto zákona, a nikoliv na základě obecných občanskoprávních předpisů. Účelem smlouvy o vypořádání je vyplacení finanční náhrady jako další formy vypořádání majetkových křivd, které utrpěly dotčené církve a náboženské společnosti v době nesvobody (v rozhodném období). Ve smlouvě o vypořádání má stát postavení dlužníka a dotčená církev a náboženská společnost postavení věřitele.

Vzhledem k tomu, že smlouva o vypořádání je smlouvou *sui generis* podle tohoto zákona, jejímž účelem je zmírnění majetkových křivd, nepoužijí se na smlouvu o vypořádání ustanovení občanského zákoníku o:

- neplatnosti a odporovatelnosti právních úkonů,
- ustanovení o změně v osobě dlužníka nebo věřitele, nejde-li o právní nástupnictví,
- a ustanovení o zániku závazku bez uspokojení věřitele, zejména ustanovení o odstoupení od smlouvy, ustanovení o výpovědi, ustanovení o nemožnosti plnění.

Zákon dále stanovuje, že proti pohledávce na finanční náhradu nebo splátce finanční náhrady není přípustné započtení, ani výkon rozhodnutí nebo exekuce. Nepřípustnost započtení zohledňuje specifický účel smlouvy. Z tohoto důvodu je nepřípustné, aby samotná pohledávka na finanční náhradu nebo její splátka byla způsobilá k započtení pro pohledávky, které vznikly podle jiných právních předpisů (např. obchodněprávních, občanskoprávních, daňových atp.). Obdobně platí totéž pro výkon rozhodnutí nebo exekuci. Postih výkonem rozhodnutí nebo exekucí je však vyloučen pouze proti vlastní pohledávce na vyplacení finanční náhrady, nikoliv na již vyplacenou peněžitou částku.

Smlouva potvrzuje závazek státu vyplatit každé dotčené církvi a náboženské společnosti finanční náhradu. Výplata finanční náhrady se provádí v pravidelných ročních splátkách.

Smlouva o vypořádání obsahuje ujednání o tom, že uzavřením této smlouvy jsou veškeré nároky dané církvi a náboženské společnosti za původní majetek registrovaných církví a náboženských společností, který se stal předmětem majetkové křivdy v rozhodném období a podle zákona se nevydává, vypořádány s tím, že vydávání věcí podle tohoto zákona není tímto ujednáním dotčeno. Dále je součástí smlouvy ujednání o výši každoročně vyplácené finanční náhrady, ujednání o tom, že finanční náhrada bude vyplácena po dobu 30 let, ujednání o pravidlu zvyšování finanční náhrady o výši inflace, ujednání o tom, že závazek státu vyplatit finanční náhradu nemůže bez dohody stran zaniknout jinak než splněním, závazek státu, že bude za podmínek stanovených tímto zákonem vyplácet příspěvek na podporu činnosti dotčené církve a náboženské společnosti podle § 17, a ujednání o tom, že účel smlouvy se řídí tímto zákonem ve znění platném ke dni uzavření smlouvy.

Uzavření smluv o vypořádání je aktem vyjadřujícím vůli poškozené strany přijmout zákonem stanovený způsob zmírnění jí způsobených křivd. Jako dvoustranný právní úkon představují smlouvy ochranu před jednostranným neplněním závazků.

Ministerstvo kultury uzavřenou smlouvu o vypořádání vyhlásí sdělením ve Sbírce zákonů.

Nebude-li smlouva o vypořádání uzavřena ve lhůtě 9 měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona z důvodu na straně státu, může se dotčená církev nebo náboženská společnost obrátit na soud, aby nahradil chybějící projev vůle.

K § 17

System přímého financování registrovaných církví a náboženských společností státem byl zaveden zákonem č. 218/1949 Sb., který byl přijat v rámci perzekuce páchané na území tehdejšího Československa (po 25. únoru 1948) ze strany totalitního státu vůči věřícím a církvím a náboženským společnostem a umožňoval jejich přímou hospodářskou kontrolu státem. Výši tohoto financování v letech 1948 – 1989 určoval totalitní stát podle svojí libovůle, bez ohledu na skutečné potřeby církví a náboženských společností.

Součástí majetkového vypořádání státu s registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi podle tohoto zákona je i opuštění principu financování platů duchovních a dalších výdajů registrovaných církví a náboženských společností ze státního rozpočtu.

Účelem zaváděného institutu přechodného financování je umožnit dotčeným církvím a náboženským společnostem přizpůsobit se – po více než 60 letech trvající majetkové závislosti na státu – nové ekonomické situaci, kdy stát již nadále přímo nefinancuje jejich duchovní, ani jim nepřispívá na úhradu dalších nákladů. Po dobu 17 let bude podle § 17 vyplácen dotčeným církvím a náboženským společnostem, které získaly oprávnění k výkonu zvláštního práva, tj. oprávnění být financovány podle zákona č. 218/1949 Sb., příspěvek na podporu jejich činnosti. Tento příspěvek se bude od čtvrtého roku snižovat o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období. Výše částky vyplacené v prvním roce přechodného období odpovídá částce poskytnuté církví a náboženské společnosti podle zákona č. 218/1949 Sb. v roce 2011, což byl první rok účinnosti Deklarace shody.

Příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností bude vyplácen do 31. ledna kalendářního roku, na který je určen tak, aby tyto církve a náboženské společnosti měly včas k dispozici finanční prostředky na svou činnost.

Stanoví se, že příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností není předmětem daně z příjmů a ani jiné daně, poplatku či jiného obdobného peněžitého plnění.

K § 18

Odstavec 1 zakládá registrovaným církvím a náboženským společnostem oprávnění podat žalobu v případě, kdy původní církevní majetek byl státem převeden nebo ze státu přešel v rozporu s právními předpisy (§ 29 zákona o půdě nebo § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb.). Jedná se o nutný a logický důsledek tohoto neplatného zřízení. Ustanovení § 134 občanského zákoníku o vydržení vlastnictví (jako originární nabytí vlastnictví) tímto ustanovením není dotčeno. Dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo určeno vlastnické právo státu, počíná běžet lhůta pro uplatnění výzvy k vydání věci podle § 9 odst. 1 nebo § 10 odst. 1.

V odstavci 2 je stanovena zásada, že po účinnosti tohoto zákona nelze dovršovat majetkovou perzekuci církví a náboženských společností z let 1948 – 1989. Zákon vychází z toho, že nadále nelze vlastnické právo dosud svědčící oprávněným osobám zpochybňovat. Prakticky to znamená, že ode dne účinnosti tohoto zákona se nelze dovolávat např. rozhodnutí o výkupu, přidělových listin podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, to vše za podmínky, že do dne účinnosti tohoto zákona nebyly katastrálnímu úřadu předloženy. Koresponduje to se zásadou, kterou vyslovil Ústavní soud ve stanovisku pléna ze dne 1. listopadu 2005 Pl.ÚS-st. 21/05 č. 477/2005, totiž že nynější v katastru zapsaní vlastníci nesmějí být znevýhodňováni na základě skutečností nastalých před více než půlstoletím. Česká republika je povinna hájit právní zájmy osob, které podléhají její jurisdikci – tedy především zájem na tom, aby současný právní stav nebyl zpochybňován a nevznikla nejistota

z hlediska vlastnictví. V tomto ustanovení konstruovaná nevyvratitelná právní domněnka se však uplatní pouze v těch případech, kdy ke zrušení evidence vlastnického práva příslušné církevní instituce nedošlo výhradně z důvodů aktů orgánů veřejné moci z rozhodného období.

V odstavci 3 je upraveno osvobození oprávněných osob, které se domáhají svého práva podle tohoto zákona u soudů České republiky, od soudních poplatků. Na tyto osoby se v občanském soudním řízení hledí jako na osoby, kterým nelze vyměřovat soudní poplatky.

V odstavci 4 je upraveno interpretační pravidlo vyplývající z účelu tohoto speciálního zákona, kterým je zmírnění některých majetkových křivd. Stanovuje orgánům veřejné správy povinnost poskytnout v souvislosti s uplatňováním nároku podle tohoto zákona bez zbytečného odkladu a bezplatně výpisy a opisy z evidence a jiné podklady, které mohou přispět k objasnění nároků.

Odstavec 5 stanoví povinnost příslušného katastrálního úřadu, poskytnout bezplatně oprávněné osobě, povinné osobě nebo nepřislušné osobě údaje z katastru nemovitostí, je-li toho třeba k objasnění nároku oprávněné osoby, a v případě potřeby vyhotovit identifikaci parcel nebo dokument, z něhož bude vyplývat, do které z dnešních parcel vydávaná nemovitost zasahuje.

Odstavec 6 zakládá vztah zákonného zastoupení mezi oprávněnou osobou a jinou právnickou osobou uvedenou v § 3.

Odstavec 7 stanoví společné pravidlo pro vydávání movitých věcí.

Podle odstavce 8 není tímto zákonem dotčeno právo oprávněných osob na soudní a jinou právní ochranu proti komukoliv, kdo drží původní majetek církví a náboženských společností.

V odstavci 9 je upraveno, že ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona práva a povinnosti zakladatele Náboženské matice vykonává Církev římskokatolická. Náboženská matice jakožto nástupkyně původních zemských náboženských fondů je veřejným fondem s právní subjektivitou (právnickou osobou veřejného práva), který není součástí státu. „Není organizační součástí římskokatolické církve, a není však ani státním fondem a majetek fond tvořící není majetkem státu. Jde o zvláštní samostatný subjekt, jehož účelem je správa části majetku římskokatolické církve a výnosů z něho, a to pro potřeby římskokatolické církve“ (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu, čj. 5 A 35/2002 – 73). Tento fond byl v minulosti v případě potřeby doplňován z veřejných rozpočtů.

Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha je státním i církevním, duchovním i kulturním symbolem celého českého národa. Tzv. Mladotův dům a tzv. Staré proboštství jsou součástí jedinečného komplexu staveb v areálu Pražského hradu. Úprava obsažená v odstavci 10 tyto stavby a k nim náležející označené pozemky vyjímá z působnosti tohoto zákona.

K § 19

Zákon č. 218/1949 Sb. se zrušuje. Zrušují se i všechny zákony, jejichž obsahem je pouze novelizace zákona č. 218/1949 Sb., a rovněž prováděcí předpisy vztahující se ke zrušovanému zákonu.

K § 20

Ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona se zrušuje § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., tj. jeden z blokačních paragrafů zakazující převod původního majetku církví a náboženských společností.

K § 21

Ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona se zrušuje § 29 zákona o půdě, tedy druhý z tzv. blokačních paragrafů zakazujících převod původního majetku církví a náboženských společností.

K § 22

Vypořádání v rámci církevních restitucí je nutno považovat za bezúplatné nabytí majetku. Jako takové není předmětem daně darovací podle zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, jelikož z předmětu této daně jej vylučuje ustanovení § 6 odst. 4 písm. a), podle kterého předmětem daně darovací nejsou plnění nebo bezúplatné převody majetku na základě povinnosti stanovené právním předpisem. Vypořádání v rámci církevních restitucí by však podléhalo režimu zdanění podle zákona o daních z příjmů. Je tudíž nutné tyto příjmy vyjmout z předmětu daně z příjmů. Proto se navrhuje upravit, že příjmy z bezúplatného nabytí nemovitých a movitých věcí podle tohoto zákona a příjmy z prvního prodeje bezúplatně nabytých nemovitých a movitých věcí podle tohoto zákona nejsou předmětem daně z příjmů.

Předmětem daně z příjmů nejsou jako movité věci ani peníze vyplacené formou ročních splátek finanční náhrady nebo formou příspěvků na podporu činnosti poskytnutých dotčeným církvím a náboženským společenstvem podle tohoto zákona.

K § 23

V souvislosti s rušením zákona č. 218/1949 Sb. se zrušuje rovněž úprava zvláštního práva registrovaných církví a náboženských společností být financován podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností.

Zároveň se zrušuje novela zákona č. 218/1949 Sb. obsažená v zákoně o církvích a náboženských společnostech.

K § 24

V souvislosti s rušením zákona č. 218/1949 Sb. se zrušuje jeho novela obsažená v zákoně č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona.

K § 25

Upravuje se osvobození oprávněných osob od některých správních poplatků za podmínky, že souvisí s postupem oprávněné osoby podle tohoto zákona.

K § 26

Nabytí účinnosti tohoto zákona se stanovuje dnem 1. ledna 2013. Aby omezení určitých dispozic s věcmi tvořícími původní majetek registrovaných církví a náboženských společností, které zákon stanoví, splnilo svůj účel, vstupuje ustanovení § 13 v účinnost už dnem vyhlášení zákona ve Sbírce zákonů.

V Praze dne 11. ledna 2012

předseda vlády

RNDr. Petr Nečas v.r.

ministerně kultury

Mgr. Alena Hanáková v.r.